

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นพบว่าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่และความต้องการที่เกี่ยวกับการศึกษาของชาวมอแกนและการศึกษาตลอดชีวิตนั้นมีไม่มากนัก อย่างไรก็ตามเพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นของการวิจัย ผู้วิจัยได้พยายามรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยจะเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาวมอแกน โดยนำเสนอเนื้อหา ดังนี้

- ด้านประวัติความเป็นมาของชาวมอแกน
- ด้านรูปลักษณะของชาวมอแกน
- ด้านภาษาของชาวมอแกน
- ด้านความเป็นอยู่และการตั้งถิ่นฐาน
- ด้านการแต่งกาย
- ด้านศาสนาและความเชื่อ
- ด้านลักษณะนิสัย
- ด้านครอบครัว
- ด้านสุขภาพอนามัย
- ขนบธรรมเนียมประเพณี

ตอนที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต โดยนำเสนอเนื้อหา ดังนี้

- ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต
- แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต
- หลักการของการศึกษาตลอดชีวิต
- ระบบและโครงสร้างของการศึกษาตลอดชีวิต
- จุดมุ่งหมายของการศึกษาตลอดชีวิต
- ยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต
- การจัดการศึกษาตลอดชีวิตในประเทศไทย
- ปัญหาการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในประเทศไทย
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต

ตอนที่ 1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชาวมอแกน

ประวัติความเป็นมาและสภาพความเป็นอยู่ของชาวมอแกน

ฉันทส ทองช่วย (2519) อธิบายถึง ความหมายของคำว่า “ชาวมอแกน” “ชาวน้ำ” “ชาวไทยใหม่” และ “ชาวสิงห์” หรือ “มาซิง” คำทั้ง 4 คำดังกล่าวใช้เรียกชื่อคนเผ่านี้ แต่คำทั้ง 4 มีความหมายที่มีรายละเอียดที่น่าสนใจแตกต่างกันบ้าง กล่าวคือ

“ชาวมอแกน” (ชาวทะเล) เป็นคำเดิมที่คนไทยภาคใต้ใช้เรียกชนกลุ่มนี้ ซึ่งหมายถึงคนที่อาศัยใช้ชีวิตทำมาหากินอยู่กับทะเล

“ชาวน้ำ” เป็นคำที่นิยมใช้กันในกลุ่มของผู้ที่มีการศึกษา แต่คำนี้ชาวมอแกนรู้สึกว่าเป็นคำที่ไม่สุภาพ โดยเขาให้เหตุผลว่าคนเราเกิดมาจากน้ำอสุจิซึ่งถือเป็นน้ำที่ไม่สะอาด ไม่บริสุทธิ์ ดังนั้นคำว่า “ชาวน้ำ” จึงถือเป็นคำต่ำ เป็นคำที่ชาวมอแกนรังเกียจมากและไม่ควรนำไปใช้ติดต่อกับคนกลุ่มนี้

“ชาวไทยใหม่” เป็นชื่อใหม่ที่ชาวมอแกนใช้เรียกตัวเองในปัจจุบันและกำลังได้รับความนิยมขึ้นเรื่อย ๆ ชนกลุ่มนี้จะรู้สึกภูมิใจมากถ้าใคร ๆ เรียกเขาว่า “ชาวไทยใหม่” ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพวกเขามีความรู้สึกที่ได้รับการยกย่องให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมกับคนไทยส่วนใหญ่ สมกับที่พวกเขาต่างก็เป็นพลเมืองสัญชาติไทยเหมือนกัน

“ชาวสิงห์” หรือ “มาซิง” เป็นชื่อชาวมอแกนกลุ่มหนึ่งพบที่หาดราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ตามปกติแล้วคำนี้เป็นคำที่ใช้เรียกชาวมอแกนกลุ่มที่อาศัยอยู่ทางจังหวัดพังงา ระนอง ตลอดไปถึง หมู่เกาะมะริดในประเทศพม่าตอนใต้ พวกนี้มีภาษาพูดแตกต่างจากชาวมอแกนทั่วไปอย่างเห็นได้ชัด

ราชบัณฑิตสถาน (2512) อธิบายไว้ว่า ชาวมอแกนเป็นชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิมของชาวมลายูที่ยังเหลืออยู่โดยไม่ได้กลายเป็นพวกมลายู ชนพวกนี้อพยพมาอยู่ในแหลมมลายูในสมัยศึกคำบรพท์ ก่อนที่ชาวมลายูจะเข้ามาอาศัยอยู่ ชาวมลายูเรียกชาวมอแกนว่า “โอรัง ละอูต” (Orang-Laut) ซึ่งแปลว่าคนทะเล (โอรัง=คน, ละอูต=ทะเล) เชื่อว่าชาวมอแกนเข้ามาอาศัยอยู่พร้อม ๆ กับอีกพวกหนึ่งคือ โอรัง - บุกิต (Orang Bukit) ซึ่งแปลว่าคนเขา (โอรัง=คน, บุกิต=เขา) ชาวพม่าเรียกชาวมอแกนว่า “ฉลาก” ชาวไทยเพี้ยนเป็นฉลาก ชาวอังกฤษเรียกว่า “Sea Gypsy” ซึ่งหมายถึงยิปซีทะเลและสันนิษฐานว่าที่ชาวอังกฤษเรียกชาวมอแกนเช่นนี้ก็เพราะในสมัยที่ชาวอังกฤษเข้ามาค้าขายและแสวงหาอาณานิคมในดินแดนแถบเอเชียอาคเนย์ได้เห็นชาวมอแกนหรือชาวน้ำอพยพเร่ร่อน ทำมาหากินไม่เป็นหลักเป็นแหล่ง ไม่มีถิ่นที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองแน่นอนคล้ายกับพวกยิปซีที่อพยพเร่ร่อนอยู่ในทวีปยุโรป แต่บางทีก็เรียกทับศัพท์ว่า “Chaonam”

อุทัย หิรัญโต (2516) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าและอธิบายไว้ว่า เดิมชาวมอแกนหรือชาวน้ำอาศัยอยู่ตามลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียงในประเทศจีน แล้วได้อพยพหลบหนีภัยเร่ร่อนมาทางตอนใต้เป็นพวก ๆ โดยอาศัยลำน้ำโขงล่องเรือไปตามยถากรรมเรื่อยลงมาตลอดแหลมอินโดจีนเมื่อออกทะเลก็อาศัยเรือเร่ร่อนอยู่ตามเกาะต่าง ๆ ตลอดลงไปถึงพม่าและมลายู

เจน จรจัด (2525) กล่าวถึง การค้นคว้าทางด้านประวัติความเป็นมาของชาวมอแกนว่า เริ่มต้นเมื่อชนเผ่าอิน โดนีเซียพวกหนึ่ง อพยพสู่เกาะบอร์เนียวในครั้งแรกจากแผ่นดินใหญ่ไปสู่ทะเล นับเป็นการเริ่มต้นวิถีชีวิตแบบชาวเกาะขึ้นที่นี่ และได้เกิดเผ่าดยัค (Dyak) ขึ้น ดยัคพวกหนึ่งปักหลักอาศัยอยู่บนเกาะกลายเป็นบรรพบุรุษของคนพื้นเมืองแห่งเกาะบอร์เนียว แต่ดยัคอีกพวกหนึ่งกลับชอบใช้ชีวิตเร่ร่อนทำมาหากินอยู่ในท้องทะเล เรียกกันว่า ดยัคทะเล (Sea Dyak) เคลื่อนย้ายอพยพตามแนวหมู่เกาะเรื่อยมาจนถึงแหลมมลายู บางพวกขึ้นฝั่งที่แหลมมลายูและกลายเป็นบรรพบุรุษดั้งเดิมของชาวมลายู แต่ยังมีพวกที่ไม่ได้หยุดเดินทางแสวงหา พวกเขาแล่นเร่ร่อนเร่ต่อมาทางช่องแคบมะละกาออกสู่อ่าวไทย ทะเลอันดามันเรื่อยมาตามแนวหมู่เกาะฝั่งตะวันตกของไทย และขึ้นไปตามหมู่เกาะตอนใต้ของประเทศสหภาพมาห์ อย่างไรก็ตามชนเผ่าผู้ท่องทะเลเหล่านี้ได้แบ่งออกเป็นหมู่พวกย่อย ๆ และยังคงสืบทอดการดำรงชีวิตแบบเคลื่อนย้ายอพยพเร่ร่อนพักพิงอยู่ท่ามกลางหมู่เกาะชายฝั่งทะเลอันดามัน ต่อมาได้ฉายานามใหม่ว่า “ยิปซีทะเล” (Sea Gypsy) ช่วงเวลานานหลังจากนั้นพวกเขาจึงยอมเปลี่ยนวิถีชีวิตพาหมู่พวกเข้ามาตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานเป็นที่ทาง โดยพวก อูรัก ลาโว้ย (Urak lowoi) เข้ามาอาศัยอยู่บริเวณหมู่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ พวกมอเก็น (Moken) เข้าสู่บริเวณหมู่เกาะอันกว้างใหญ่ทางตอนใต้ของประเทศพม่า แล้วก็กลายเป็นพลเมืองชาวเกาะพวกแรกบนเกาะภาคใต้ฝั่งตะวันตกของประเทศไทย

ประทีป ชุมพล (2524) ได้อธิบายถึงเผ่าพันธุ์ของชาวมอแกน ในแง่ชาติพันธุ์วิทยา (Ethnography) ว่าชาวมอแกนจัดเข้าในกลุ่มพวกเมลานีเซียน (Melanesian) ซึ่งมีถิ่นฐานอยู่ในแถบหมู่เกาะทะเลใต้ของมหาสมุทรแปซิฟิกหรือหมู่เกาะเมลานีเซียน (เกาะของคนผิวดำ) ต่อมาได้โยกย้ายถิ่นฐานกระจ่ายไปในหมู่เกาะทะเลใต้ พวกนี้มีรูปร่างลักษณะตัวค่อนข้างเล็ก ผิวดำ ตาคำ ผมหยิกหยอย เป็นกระจุก มีภาษาและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง แต่ปัจจุบันมักจะกลืนกับประเทศที่อาศัยอยู่

วิสิษฐ มະยะเจียว (2526) กล่าวว่า ชาวมอแกนเป็นชนเผ่าหนึ่งอาศัยอยู่ตามเกาะต่าง ๆ แถบฝั่งทะเลด้านตะวันตกภาคใต้ของประเทศไทย เริ่มตั้งแต่บริเวณหมู่เกาะของประเทศสหภาพมาห์ หมู่เกาะของจังหวัดระนอง จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต จังหวัดกระบี่ จังหวัดสตูล ไปจนถึงเกาะที่เป็นอาณาเขตของประเทศมาเลเซีย ตามประวัติความเป็นมา ชนเผ่านี้ใช้ชีวิตอยู่กันเป็นกลุ่ม ๆ อย่างโดดเดี่ยวตามหมู่เกาะต่าง ๆ ในทะเลสืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยอาศัยอยู่ตามเพิงพักขนาดเล็กที่สร้างขึ้นเป็นลักษณะของที่พักชั่วคราวตามชายหาดของเกาะต่าง ๆ เพราะเมื่อเจอมรสุมหรืออุปสรรคในการดำรงชีวิตขึ้นมา พวกเขาจะต้องอพยพโยกย้ายไปหาที่อยู่ใหม่ โดยพิจารณาถึงความอุดมสมบูรณ์ของพวก กุ้ง หอย ปู ปลา ฯลฯ เป็นหลัก

ประเทือง เครือหงส์ (2539) ได้กล่าวว่า นิยามความเป็นมาของบรรพบุรุษของชาวมอแกนคนแรกว่า ตามที่เล่าสืบต่อกันมา บรรพบุรุษคนแรกของชาวมอแกนคือ ตะโตะอาดับ ซึ่งเป็นคนที่ไม่เอาเรื่องเอราวอะไรเลย ในยุคที่มีศาสนาเข้ามาเผยแพร่ในดินแดนต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาคนี้ชาติต่าง ๆ ได้รับเอาศาสนาที่ตนมีความเลื่อมใสเข้ามายึดถือแต่ตะโตะอาดับเป็นคนดื้อรั้นชอบเที่ยวเตร่

ไม่เอาเรื่องราว การงานไม่ทำ หามือกินมือ ชอบเร่ร่อน ไปถึงไหนก็พักที่นั่น ด้วยเหตุนี้ความไม่เอาไหน จึงเป็นมรดกตกทอดมายังลูกหลานของชาวมอแกนจนกระทั่งทุกวันนี้ชีวิตของชาวมอแกนเสมือนกับถูก ตาปแส่งไปด้วย

ประพนธ์ เรื่องณรงค์ (2517) อธิบายว่า ชาวมอแกน(ชาวน้ำ)ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ

1. พวกมะละกา (Malacca) สันนิษฐานว่าพวกนี้เดิมอาศัยอยู่ในเขตช่องแคบมะละกา

2. พวกลิงกา (Lingga) สันนิษฐานว่า พวกนี้เดิมอาศัยอยู่ในแถบหมู่เกาะลิงกา

3. พวกสิงห์หรือมาซิง พวกนี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่แถบเมืองมะริด ทวาย และเกาะต่าง ๆ ในเขต ประเทศสหภาพพม่า ปัจจุบันพวกนี้บางกลุ่มยังเร่ร่อนอาศัยเรือเป็นบ้านอยู่ ส่วนมากยังใช้ชีวิต ความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม (Primitive) พวกนี้มีอาศัยอยู่ในประเทศไทยในแถบจังหวัดภูเก็ต พังงา และ ระนอง ไม่สามารถสำรวจจำนวนที่แน่นอนได้ แต่ชาวมอแกนที่อาศัยในแถบจังหวัดสตูล กระบี่ พังงา และภูเก็ต ในปัจจุบันเป็นชาวมอแกนผสมเกือบทั้งสิ้น ชาวมอแกนบางส่วนก็หันมาแต่งงานกับคน พื้นเมือง บ้างก็หันมานับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลามและในปัจจุบันก็มีศาสนาคริสต์เข้าไปเผยแพร่ใน กลุ่มชาวมอแกนเหมือนกัน

วิสิฐ มะยะเฉียว (2526) กล่าวว่าชาวมอแกนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตจังหวัดภูเก็ตว่า ชาวมอแกน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตมีทั้งหมด 5 กลุ่มทุกกลุ่มจะตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณชายหาดริมทะเล ยกเว้นกลุ่มที่บ้านเหนือ หมู่ที่ 5 ตำบลไม้ขาว อำเภอถลาง ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ลึกเข้ามาจากชายฝั่งทะเล ประมาณ 1.5 กิโลเมตร นอกนั้นก็ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามชายหาดริมทะเล กลุ่มที่เกาะสิเหร่เป็นชาวมอแกน กลุ่มที่ใหญ่ที่สุด อาศัยอยู่ในเขตหมู่ที่ 4 ตำบลรัชฎา อำเภอเมือง มีชาวมอแกนอาศัยอยู่ ถัดลงไปก็เป็น กลุ่มที่หาดราไวย์อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 2 ตำบลราไวย์ อำเภอเมือง มีชาวมอแกนอยู่ 2 พวกคือ พวกชาวเลและ ชาวมอแกนที่เรียกตัวเองว่า “ไทยใหม่” อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 5 ตำบลไม้ขาว อำเภอถลาง และกลุ่มที่สะปำ อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง

จากผลการศึกษาของนักวิชาการดังกล่าวมาแล้วในตอนต้นพอจะสรุปได้ว่า พวกชาวมอแกน ไม่ได้เป็นคนพื้นเมืองของเกาะต่าง ๆ ทางภาคใต้ฝั่งตะวันตกของประเทศไทย แต่เป็นพวกที่อพยพเร่ร่อน มาจากที่อื่น ส่วนจะอพยพมาจากบริเวณประเทศอินโดนีเซียหรือจากลุ่มน้ำแยงซีเกียงนั้นยังไม่สามารถ สรุปได้แน่นอน ทั้งนี้เพราะผู้ทำการศึกษาแต่ละท่านต่างก็ใช้เหตุผลในการศึกษาแตกต่างกันไป และ สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้การศึกษาค้านว่าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของพวกชาวมอแกนเป็นไป ด้วยความยากลำบาก ก็คือในกลุ่มชาวมอแกนไม่มีการสื่อความหมายกันโดยภาษาเขียน มีเพียงภาษาพูด เท่านั้น การศึกษาจึงขาดหลักฐานอ้างอิงที่พอจะนำมาเป็นหลักฐานที่แน่นอน ๆ ได้อย่างแท้จริง

ด้านรูปลักษณะของชาวมอแกน

ประเทือง เครือหงส์ (2539) ได้ศึกษาทางด้านรูปลักษณะของชาวมอแกนกล่าวว่า ชาวมอแกนมีลักษณะคล้ายกับชาวมองโกลแต่ไม่เด่นนัก สูงราว ๆ คนไทย ผิวกว่าดำ และเป็นโรคผิวหนังกันมาก เมื่อพิจารณารูปร่างลักษณะและหน้าตาของชาวมอแกนจะเห็นได้ชัดเจนว่ามีลักษณะทางร่างกายคล้ายกับชาวมลายูมาก ผู้ชายผิวก่อนข้างคล้ำ หน้าอกกว้างจากการสังเกตและศึกษาเกี่ยวกับเชื้อชาติของมนุษย์ โดยอาศัยหลักการพิจารณารูปร่างทางชีวภาพของมนุษย์ ได้แก่ สีของดวงตา ส่วนขนาด รูปร่างและลักษณะโดยทั่วไป เช่น หน้าผาก จมูก ริมฝีปาก ฟัน คาง ฯลฯ พอจะสรุปได้ว่า ชาวมอแกนเป็นพวกเชื้อชาติมองโกลอยด์ (Mongoloid) เช่นเดียวกับพวกอินเดียนแดง จีน พม่า ไทย มลายู อินโดนีเซีย และนิกริโต ฯลฯ

ด้านภาษาของชาวมอแกน

ประเทือง เครือหงส์ (2539) อธิบายภาษาของชาวมอแกนว่าชาวมอแกนมีภาษาพูดเป็นของตนเอง โดยเฉพาะ แต่ไม่มีภาษาเขียน สำเนียงพูดของชาวมอแกนคล้ายกับภาษามลายูและอินโดนีเซีย โดยที่พูดภาษาอินโดนีเซียได้เพียงบางคำและพูดภาษามลายูได้เพียงบางคำแต่สำเนียงผิดเพี้ยนไปบ้าง คำพูดบางคำของชาวมอแกนก็ต้องสร้างคำขึ้นมาเองแต่อยู่ในวงแคบ ๆ มีศัพท์น้อยคำเนื่องจากวิถีการไม่เจริญคำที่สร้างขึ้นก็มักเป็นคำที่ใช้เกี่ยวกับชีวิตอาชีพการงานของเขาเท่านั้น

ด้านความเป็นอยู่และการตั้งถิ่นฐาน

ราชบัณฑิตยสถาน (2512) อธิบายถึง สภาพความเป็นอยู่ของชาวมอแกนว่าในสมัยก่อนนั้น ชาวมอแกนแร่ร่อนหาเลี้ยงชีพโดยการอาศัยอยู่ในเรือไม้ระกำขนาดเล็ก ภายในเรือบรรจุ 2 คน ผัวเมีย และลูก ๆ อีก 5-6 คน บางครั้งก็ขึ้นมาบนบกชั่วคราวเพื่อซ่อมแซมเรือ แต่ในปัจจุบันนี้ได้มีชาวมอแกนบางกลุ่มขึ้นมาตั้งหลักแหล่งเป็นหมู่บ้านอยู่ตามชายฝั่งทะเลและเกาะต่าง ๆ มีอาชีพประมง รับจ้างและหาของทะเลขาย

ธนา วสวนนท์ (2523) อธิบายว่า ชาวมอแกนมีสภาพความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ บ้านเรือนที่ตั้งอยู่ริมทะเลจะถูกสร้างขึ้นอย่างง่าย ๆ โดยใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ดิน ไม้จากป่าใกล้เคียงกับสถานที่อยู่ บ้านส่วนมากมักจะใช้ไม้เสาที่ตัดได้จากป่า หลังคามุงด้วยจากหรือไม้ไผ่สาน เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะชาวมอแกนไม่คิดที่จะสร้างที่อยู่อย่างถาวร ด้วยความเชื่อที่ว่าพวกตนจะต้องอพยพโยกย้ายเพื่อหาแหล่งทำมาหากินที่ดีกว่าประกอบกับมีฐานะยากจน จึงต้องใช้วัสดุอย่างง่าย ๆ และหาได้จากธรรมชาติ บริเวณที่อยู่อาศัยของชาวมอแกนก็ขาดความสะอาดเพราะไม่มีที่ทิ้งขยะ ไม่มีส้วม ไม่มีน้ำใช้ ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตขาดแคลนเกือบทุกหมู่บ้าน ชาวมอแกนมักไม่นิยมหาตุ้มหรือโอ่งน้ำสำหรับเก็บน้ำฝนไว้ใช้

เขมชาติ เทพไชย (2528) กล่าวสรุปถึงชาวมอแกนว่า ชาวมอแกนนั้นมีลักษณะพื้นฐานการดำรงชีวิตที่ไม่คงที่ มีการอพยพย้ายถิ่นกันอยู่เสมอ ไม่รู้จักการบันทึกเรื่องราวของตนเอง จึงเป็น

การยากต่อการสืบสาวถึงรากเหง้า (Roots) อย่างแท้จริงได้ เมื่อมีการตั้งถิ่นฐานที่ใดถาวรแล้ว ชาวมอแกน ก็พยายามปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งต่อกลุ่มคนพื้นเมืองที่มีอยู่เดิมและสภาพภูมิประเทศ แต่คงดำรงชีวิตโดยการหาปลาและหาหอยจากทะเลเป็นหลัก ในปัจจุบันนี้ชีวิตความเป็นอยู่ของ ชาวมอแกนยังคงเป็นไปเรื่อย ๆ ไม่ค่อยสนใจต่อสังคมภายนอกมากนัก การทำมาหากินนั้นก็ เป็นไปวันหนึ่ง ๆ ไม่มีการสะสมทรัพย์และอาหาร เมื่ออาหารหมดก็จะออกไปหาอีกคราวหนึ่ง ความเป็นไปของชาวมอแกนมักเปลี่ยนไปตามสภาพเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ รัตนพันธ์ (2535) กล่าวถึง ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของชาวมอแกนไว้ในวารสาร พังงา ว่า ชาวมอแกนมักสร้างที่อยู่อาศัยไม่ถาวร สามารถสร้างหรือรื้อโยกย้ายได้สะดวกบ้านมีลักษณะคล้ายกระท่อมพอบเป็นที่กำบังฝน ลักษณะบ้านเป็นชั้นเดียวไม่ยกพื้น หลังคามุงด้วยใบจาก พื้นบ้านปูด้วยไม้กลมหรือไม้กึ่งตันหมากผ่าเป็นซี่แล้วปูด้วยเชือกหวายไม่ใช่ตาปู หากจะมีการโยกย้ายก็แก้ไขไม้เครื่องเรือนออกเป็นชิ้นส่วนแล้วมัดรวบรวมนำไปปลุกสร้างที่อื่นได้อีก ซึ่งก็ต้องเป็นที่ที่อยู่ริมทะเล เพราะเขาให้เหตุผลว่า ถ้าไม่ได้ยินเสียงคลื่นซัดฝั่งเขาจะไม่มีความสุขและชาวมอแกนทั่วไปจะมองไม่เห็นความสำคัญของการใช้พื้นดินให้เป็นประโยชน์ ชอบอาศัยอยู่อย่างอิสระ ไม่ชอบคบค้าสมาคมกับชนกลุ่มอื่น หากแต่ชอบอยู่รวมเป็นเผ่าเดียวกัน

ด้านการแต่งกาย

สำหรับในเรื่องการแต่งกายและการใช้เครื่องประดับ รัตนพันธ์ (2535) อธิบายไว้ว่า สมัยก่อนผู้ชายชาวมอแกนนิยมนุ่งผ้าเตี่ยว ไม่สวมเสื้อ ผู้หญิงชอบนุ่งกระโจมอกคลุมถึงเข่าโดยใช้ผ้าโสร่งหรือผ้าถุง ไม่สวมเสื้อเช่นกัน แม้ผู้หญิงจะโตเป็นสาวก็ไม่สวมเสื้อ ชาวมอแกนเชื่อว่าการแตกเนื้อสาว เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตอนหลัง เป็นสิ่งที่ไม่น่าอับอายหรือต้องปกปิดแต่อย่างใด แต่สำหรับการแต่งกายในปัจจุบันนี้ชาวมอแกนได้พัฒนาและเลียนแบบคนพื้นเมืองเป็นอันมาก (บางคนแทบมองไม่ออกเลยว่าเขาเป็นชาวมอแกนถ้าไม่ได้ยินเสียงพูด) ในสมัยปัจจุบันผู้ชายชาวมอแกนมักนิยมนุ่งกางเกงจิ้นซึ่งสามารถใช้ได้ทั้ง 2 หน้าเป็นการประหยัด หาง่าย ราคาถูก แต่ยังคงไม่นิยมสวมเสื้อ สำหรับผู้หญิงก็หันมานุ่งผ้า สวมเสื้อ ไม่รู้จักใช้เครื่องสำอางเพียงแต่ใช้แป้งปิดหน้าอย่างเดียว

ส่วนเครื่องประดับชาวมอแกนนิยมใช้ทองคำมากที่สุด ไม่ชอบใช้เบี้ยหอยหรือเครื่องประดับอื่น แม้แต่ลูกก็ไม่มีค่าสำหรับเขา ดังนั้นชาวมอแกนจึงมักขายลูกให้ชาวพื้นเมืองในราคาถูก ชาวมอแกนไม่ชอบสวมหมวกทั้ง ๆ ที่ออกทะเลในขณะที่อากาศร้อนระอุ ไม่ชอบสวมรองเท้า ไม่ชอบอาบน้ำและด้วยสาเหตุนี้จึงมักเกิดโรคผิวหนังตามมาทีหลัง

ด้านศาสนาและความเชื่อ

ประเทือง เครือหงส์ (2539) ได้กล่าวถึง ศาสนาและความเชื่อของชาวมอแกนว่า เนื่องจากในสมัยก่อนชาวมอแกนเป็นพวกที่เร่ร่อน อารยธรรมอิทธิพลของศาสนาแผ่ไปไม่ถึง ดังนั้นชาวมอแกน

จึงเป็นกลุ่มชนที่ไม่มีศาสนา ชาวมอแกนจึงมีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์อย่างฝังแน่นแต่ปัจจุบัน ชาวมอแกนมีการติดต่อกับคนพื้นเมืองมากขึ้น

ด้านลักษณะนิสัย

ทางด้านลักษณะนิสัยใจคอและค่านิยม อุทัย หิรัญโต (2516) กล่าวว่า ชาวมอแกนชอบอาศัยอยู่อย่างอิสระ ไม่ชอบคบค้าสมาคมกับคนอื่น สิ่งที่ชาวมอแกนยึดถือเป็นค่านิยมประจำหมู่พวก คือ ความซื่อสัตย์ ชาวมอแกนโดยทั่วไปมีนิสัยเป็นคนสุภาพ มีความสามัคคีกันและไม่ค่อยมีการทะเลาะเบาะแว้ง ไม่ชอบการเอาัดเอาเปรียบ ไม่นิยมการออมทรัพย์ ยังยึดถือชีวิตแบบดั้งเดิม เคารพนับถือผู้อาวุโสและหมอไสยศาสตร์ประจำหมู่บ้านเป็นอย่างมาก

ด้านครอบครัว

ในเรื่องระบบครอบครัวและความสัมพันธ์ทางสมาชิก รัตนพันธ์ (2535) อธิบายไว้ว่า โครงสร้างของชาวมอแกนเป็นครอบครัวขนาดกลาง ในครอบครัวหนึ่ง ๆ มีพ่อแม่อยู่รวมกัน แต่ในช่วงลูกหลานหากแต่งงานหรือมีครอบครัวใหม่ก็มักจะแยกออกไปตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้ ๆ ภายในหมู่บ้านนั้น ทั้งนี้เนื่องจากบ้านเดิมคับแคบ ไม่สามารถอยู่รวมกันได้หลาย ๆ ครอบครัว ในครอบครัวชาวมอแกนครอบครัวหนึ่ง ๆ มักจะยกให้ฝ่ายมารดาหรือภรรยาเป็นใหญ่ในครอบครัวเพราะประเพณีเขาถือว่าครอบครัวใดมีผู้หญิงมากก็จะมีค่าเหมือนมีทอง เพราะสามารถเป็นที่พึ่งในภายหน้าได้ ส่วนผู้ชายหรือผู้ที่ เป็นสามีก็จะทำงานหนักและจะต้องไปทำงานนอกบ้าน เช่น ต้องออกไปในทะเลเพื่อหาปลาหรือรับจ้าง หากผู้ชายที่จะเดินทางไปทำงานนอกบ้านสิ่งแรกที่เขาตัดสินใจว่าจะไปรับจ้างหรือทำงานหรือไม่อย่างไร เขาจะต้องขออนุญาตจากผู้เป็นภรรยาเสียก่อน เมื่อได้รับอนุญาตให้ไปทำงานโดยที่ไม่สนใจเกี่ยวกับอัตราค่าจ้างเลยคงทำงานแต่เพียงอย่างเดียว แต่คนที่จะไปรับค่าจ้างหรือตกลงราคาค่าตอบแทนก็คือภรรยาและแม่งานที่เขาชอบทำแต่ภรรยาตกลงกับใครไว้แล้วทำให้ไปทำงาน ผู้เป็นสามีก็ต้องตัดสินใจไปทำงานตามที่ภรรยากำหนดให้และจะต้องละทิ้งงานเดิมไปโดยปริยาย ดังนั้นครอบครัวของชาวมอแกนจึงมีภรรยาเป็นใหญ่ในครอบครัว ส่วนผู้ชายก็เป็นผู้ตามไปด้วยความสมัครใจ

ส่วนในเรื่องการอบรมและสร้างบุคลิกภาพให้แก่สมาชิกนั้น ในสมัยก่อนการให้การศึกษาอบรมและการสร้างบุคลิกภาพให้แก่สมาชิกในกลุ่มชาวมอแกนนั้นเป็นหน้าที่ของหัวหน้าครอบครัว อันได้แก่ บิดามารดา ผู้ปกครอง หัวหน้ากลุ่ม เป็นผู้ให้การถ่ายทอดวัฒนธรรมซึ่งเป็นไปโดยไม่มีพิธีรีตอง ครอบครัวนับว่าเป็นสถาบันที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเด็กและคนหนุ่มสาวชาวมอแกนเป็นอย่างมากและสามารถรักษาแบบแผนประเพณีดั้งเดิมไว้ได้มาก ไม่มีอิทธิพลภายนอกเข้ามาปะปนเพราะไม่มีวัฒนธรรมหรืออิทธิพลภายนอกเข้ามาแทรก อีกทั้งนิสัยใจคอก็ไม่ชอบคบค้าสมาคมกับผู้อื่น เรื่องราวที่อบรมให้สมาชิกได้เรียนรู้มักเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น การทำมาหากิน การสร้างที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาลผู้ป่วย ระเบียบประเพณีของกลุ่ม หน้าที่ของสามี

ภรรยาในครอบครัว ความประหลาดโดยทั่ว ๆ ไป ความเชื่อตลอดจนความมุ่งหมายของชีวิต ฯลฯ และ
แม้ในปัจจุบันชาวมอแกนได้ส่งบุตรหลานให้เข้าศึกษาในโรงเรียนแล้วก็ตาม แต่สถาบันทางครอบครัว
ก็ยังมีอิทธิพลต่อสมาชิกอยู่ ส่วนทางโรงเรียนได้แบ่งเบาภาระช่วยเหลือโดยการที่ช่วยให้เด็กชาวมอแกน
วัยเรียนอ่านออกเขียนได้ขึ้นมาบ้างเท่านั้นเอง แต่เมื่อเด็ก ๆ กลับบ้านแล้วก็ต้องพูดภาษาของเขาต่อไป
บางครอบครัวหากเด็กไปพูดภาษาไทยในระหว่างหมู่เด็กด้วยกัน เมื่อผู้ปกครองได้ยินก็จะได้รับโทษ
และบังคับไม่ให้เด็กพูดภาษาไทยขณะอยู่บ้าน คงให้พูดภาษาชาวมอแกนแต่เพียงอย่างเดียวทำให้เกิด
ปัญหาแก่เด็กเป็นอย่างมาก

ด้านสุขภาพอนามัย

ทางด้านสุขภาพอนามัยและการรักษาพยาบาลของชาวมอแกน ถวิล นำปัญหาผล (2526)
อธิบายว่า ในสมัยดั้งเดิมชาวมอแกนตั้งบ้านเรือนอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน ไม่เป็นสัดส่วนและ
สกปรก แม้ว่าจะอยู่ริมชายหาดก็ยังมีน้ำค้ำขังอยู่ใต้ถุนบ้าน ไม่รู้จักการระบายน้ำ ในบริเวณหมู่บ้าน
ส่วนมากมีกลิ่นเหม็นคาวปลาและสิ่งปฏิกูล เนื่องจากขาดการแนะนำและอิทธิพลภายนอกยังไม่เข้าไป
ไม่ถึง แต่ในปัจจุบันชาวมอแกนบางที่มีที่อยู่อาศัยเป็นสัดส่วนและเป็นกลุ่มก้อนมากยิ่งขึ้น มีความเป็น
ระเบียบเรียบร้อยสวยงามขึ้น บ้านมักจะหันหน้าออกสู่ทะเล มีขนาดพอ ๆ กันรู้จักรักษาความสะอาด
ของบ้านเรือน รู้จักปลูกไม้ประดับตัดแปลงธรรมชาติให้สวยงาม แต่ยังไม่รู้จักใช้ส้วมให้เป็นที่ถูก
สุขลักษณะ ด้านอนามัยส่วนบุคคลชาวมอแกนโดยทั่วไปมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์เพราะได้รับอากาศ
บริสุทธิ์จากทะเล มีอาหารโปรตีนจากทะเลที่ได้รับประทานกันทุกวัน

โรคภัยที่ชาวมอแกนเป็นกันมากได้แก่ โรคผิวหนัง มีลักษณะเป็นขุย ซึ่งมีสาเหตุจากการที่
ชาวมอแกนไม่ค่อยอาบน้ำเพราะน้ำหายากต้องไปเอามากจากที่ไกล ๆ นอกจากนี้มีเป็นไข้มาเลเรียทั้งนี้
เนื่องจากทางชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของประเทศไทย มีฝนตกชุกชุม ชาวมอแกนไม่รู้จักใช้มุ้ง
ส่วนเด็ก ๆ จะเป็นโรคทางเดินอาหารและระบบหายใจ เช่น โรคท้องร่วงและไข้หวัด ส่วนคนสูงอายุ
มักจะเป็นโรคเกี่ยวกับหูและตา เช่น หูตึง ตาพร่า ส่วนภาวะการเจ็บเรื้อรังของสตรีชาวมอแกนนั้นนับว่า
อยู่ในระดับค่อนข้างสูง กล่าวคือ ในครอบครัวหนึ่ง ๆ จะมีบุตร โดยเฉลี่ยประมาณ 4-8 คน

ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2521) กล่าวถึงขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวมอแกนไว้ว่า ตามปกติ
ชาวมอแกนจะมีขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น ประเพณีการเกิด การแต่งงานและการตายเป็นของตนเอง
แต่วัฒนธรรมประเพณีของพวกชาวมอแกนทุกวันนี้ได้เปลี่ยนไปเป็นอันมากเพราะได้มีการติดต่อ รับเอา
อิทธิพลทางวัฒนธรรมประเพณีและระเบียบชีวิตความเป็นอยู่มาจากคนจีน คนไทยและคนมลายู
เนื่องจากความจำเป็นบังคับ ไม่มีทางเลือกเหลือ ความสะดวกสบายและอิทธิพลทางเศรษฐกิจและสังคม

ห้องสมุดโรงเรียน	วันที่.....	200	2555
เลขทะเบียน	245881		
เลขหนังสือ			

รอบด้านทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมของชาวมอแกนเปลี่ยนไปเกือบหมดและบางที่ก็รับเอาขนบธรรมเนียมประเพณีของคนอื่นมาใช้ปะปนกัน

สำหรับกรณีขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวมอแกนที่จังหวัดภูเก็ตและพังงา ธนา วสวนนท์ (2523) ได้อธิบายไว้ว่า ชาวมอแกนในจังหวัดภูเก็ตและพังงา ส่วนมากยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของตนเอาไว้ เช่น ภาษาพูด พิธีการแต่งงาน พิธีการเกิด พิธีการตาย การรักษาโรคภัยไข้เจ็บด้วยการปิดเป่าเวทมนต์คาถาและพิธีอื่น ๆ และคิดว่าขนบธรรมเนียมประเพณีเหล่านี้ยังคงมีในหมู่ชาวมอแกนอีกนาน ทั้งนี้เพราะประเพณีเหล่านี้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษมาแล้วหลายชั่วคนและหลายร้อยปีและในเรื่องเดียวกันนี้ ธนา วสวนนท์ (2523) ผู้ซึ่งเคยรับราชการที่ภูเก็ตและคุ้นเคยกับชาวมอแกนเป็นอย่างดีได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของชาวมอแกนที่จังหวัดภูเก็ตว่า โดยทั่วไปแล้วสภาพความเป็นอยู่ของชาวมอแกนที่ภูเก็ตแตกต่างกับประชาชนในชุมชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงอย่างเห็นได้ชัด เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจ คติในการดำรงชีวิต ความเชื่อ ศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น ภาษาพูด พิธีการแต่งงาน พิธีเกิดและพิธีตาย ซึ่งชาวมอแกนส่วนมากยังคงรักษาไว้อย่างเคร่งครัด

จากลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวจะเห็นว่าชาวมอแกนส่วนมากไม่สนใจที่จะปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้นชอบที่จะดำรงชีวิตแบบง่าย ๆ และสงบ ทำให้มาตรฐานการดำรงชีวิตของชาวมอแกนในบางท้องที่ บางตำบลมีสภาพการดำรงชีวิตใกล้เคียงกับชุมชนนุรพกาล ดังนั้น สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของชาวมอแกนน่าจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขในหลายด้าน เช่น สุขภาพอนามัย สภาพความสะอาดของหมู่บ้าน ตลอดจนการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย ทั้งนี้เพราะชาวมอแกนไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ต้องปลูกบ้านพักอาศัยในที่ดินของเอกชนก็มักจะถูกเจ้าของที่ดินเอารัดเอาเปรียบ ดั้งเงื่อนไขจนเป็นที่เดือดร้อนของชาวมอแกน โดยทั่วไป นอกจากนี้การติดต่อกับโลกภายนอกชุมชนของชาวมอแกนมีน้อยทำให้ชาวมอแกนขาดความรู้และทำให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากชาวพื้นเมืองอยู่เสมอ ชาวมอแกนขาดการศึกษาและการประชาสัมพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ เป็นอย่างมาก การสนใจให้การศึกษาแก่บุตรหลานจึงน้อยมากเนื่องจากอุปสรรคจากฐานะทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เนื่องจากชาวมอแกนส่วนมากยากจน ดังนั้นชาวมอแกนจึงควรได้รับความช่วยเหลือจากทางราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านความจำเป็นพื้นฐานในชีวิต

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาวมอแกน

เนื่องจากชาวมอแกนเป็นชนกลุ่มน้อยที่ยังไม่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย เช่น ชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ดังนั้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มนี้จึงมีอยู่ไม่มากนัก และจากการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่า ได้มีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ ของชาวมอแกนไว้บ้างดังนี้

ฉันท ส ทองช่วย (2519) ได้ทำการศึกษาถึงเรื่อง “ระบบหน่วยเสียงของชาวมอแกน เกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต” พบว่า ชาวมอแกนมีภาษาพูดเป็นของตนเองแต่ไม่มีภาษาเขียน ภาษาของชาวมอแกน

เป็นภาษาที่สังกัดตระกูลภาษาสาขา มาลาโยโพลีนีเซียน (Malayo Polynesian) ซึ่งเป็นภาษาที่เกี่ยวข้องกับภาษามลายูและภาษาอินโดนีเซีย ภาษาชาวมอแกนสามารถแบ่งออกเป็นภาษาลิ้นย่อย (Sub-dialect) ได้หลายถิ่น สำหรับภาษาชาวมอแกนที่ภูเก็ตนั้นแบ่งได้เป็น 2 ถิ่นย่อย คือ ภาษาชาวมอแกนทั่วไป ซึ่งเป็นชาวมอแกนส่วนใหญ่กับภาษาชาวมอแกนพวกสิงห์ซึ่งเป็นชาวมอแกนส่วนน้อย นอกจากนี้ภาษามอแกนยังเป็นภาษาที่ไม่มีระบบเสียงวรรณยุกต์ กล่าวคือเสียงวรรณยุกต์มิได้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ความหมายของคำเปลี่ยนแปลงไป เช่นคำว่า “สุนัข” ในภาษามอแกนจะออกเสียงว่า “อาซุ” หรือ “อาซู่” ก็มีความหมายเหมือนกัน

อร กุ้งแก้ว (2522) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับสิ่งใหม่ของชาวมอแกน เกาะสิเหร่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต” โดยการสัมภาษณ์จากหัวหน้าครอบครัวชาวมอแกนเพื่อให้ทราบถึงสภาพสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับสิ่งใหม่ของชาวมอแกนในเรื่องการศึกษา การอนามัยและการแต่งกายพบว่า ในแง่ของสภาพสังคมและเศรษฐกิจส่วนใหญ่แล้ว ชาวมอแกนมีภูมิลำเนาอยู่ที่เดิมตั้งแต่เกิด มีการศึกษาค่ำมาก มีฐานะยากจน มีความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้นและต้องการเปลี่ยนอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบันแต่ก็ทำไม่ได้ เพราะไม่มีความรู้ด้านอื่น สำหรับในแง่ของปัจจัยที่ทำให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการคือ การใช้ภาษาและการเข้าใจภาษาไทย การติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกและความเชื่อทางด้านประเพณี ปรากฏว่าความสามารถในการใช้ภาษาไทยและการเข้าใจภาษาไทยมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยได้ดีมีแนวโน้มที่จะยอมรับการศึกษามากกว่าผู้ที่ใช้ภาษาไทยได้ไม่ดี สำหรับในเรื่องการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอก ก่อให้เกิดความแตกต่างในการยอมรับสิ่งใหม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้ที่มีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกมากมีแนวโน้มที่จะยอมรับสิ่งใหม่มากกว่าผู้ที่มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกน้อยและในเรื่องความเชื่อทางด้านประเพณี ก่อให้เกิดความแตกต่างในการยอมรับการแต่งกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในเรื่องความสามารถในการใช้ภาษาและการเข้าใจภาษาไทยกับการยอมรับการอนามัย การแต่งกายและความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางด้านประเพณีกับการยอมรับการศึกษานามัยปรากฏว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ธนา วสวนนท์ (2522) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “แนวทางในการจัดสวัสดิการให้แก่ชนกลุ่มน้อย ในจังหวัดภาคใต้ : จากกรณีการศึกษาเรื่องของชาวมอแกนในจังหวัดภูเก็ตและพังงา” พบว่าชาวมอแกนโดยทั่วไปมีสภาพความเป็นอยู่ที่ยากจนและขาดแคลนแม้แต่สิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ทางด้านการศึกษาของชาวมอแกน ปรากฏว่า มีชาวมอแกนเพียงร้อยละ 31.67 เท่านั้นที่สามารถอ่านหนังสือภาษาไทยได้ ชาวมอแกนโดยทั่วไปยังมีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ ไม่นิยมการวางแผนครอบครัวทำให้ชาวมอแกนมีประชากรเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นปัญหาที่ตามมาก็คือ ผลกระทบต่อสภาพความยากจนและความขาดแคลนที่มีอยู่แล้วให้มีเพิ่มมากขึ้น ปัญหาปัจจุบันของชาวมอแกนคือ ปัญหาในด้านสภาพความเป็นอยู่และสวัสดิการต่าง ๆ ที่ได้รับยังไม่เพียงพอ ชาวมอแกนส่วนมากคิดว่า พวกเขาไม่มีความฉลาดเท่าเทียมกับคน

ที่อยู่ในชุมชนใกล้เคียง อันแสดงถึงการขาดขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิตและมีผลทำให้พวกเขามีความคิดไปถึงความด้อยต่ำในด้านชาติพันธุ์ของพวกเขาด้วย ดังนั้น จึงควรมีการปรับปรุงชีวิตในด้านต่างๆ ที่จำเป็น ดังนั้นแนวทางทางการจัดสวัสดิการให้แก่ชาวมอแกนจึงได้แก่การให้คำแนะนำในเรื่องการประกอบอาชีพ การให้ บริการทางด้านการศึกษา การให้บริการทางด้านอนามัย โดยเฉพาะการเผยแพร่ความรู้ให้ชาวมอแกนเข้าใจถึงการป้องกันโรคและประโยชน์การคุมกำเนิด

ถวิล นำปัญจพล (2526) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีชาวเลในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต” โดยนำเอาลักษณะที่เกี่ยวข้องกับทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์มาใช้ในการศึกษาผลปรากฏว่า อายุแรกสมรสมีความสัมพันธ์กับภาวะเจริญพันธุ์ คือ จำนวนบุตรเกิดรอดจะลดลงตามการเพิ่มขึ้นของอายุแรกสมรส ระยะเวลาสมรสก็มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ กล่าวคือ สตรีซึ่งมีระยะเวลาการสมรสยาวนานกว่าจะมีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงกว่า สำหรับปัจจัยทางด้านสังคม พบว่า การศึกษาของสามีและภรรยาที่มีความสัมพันธ์กับภาวะเจริญพันธุ์ ส่วนทางด้านศาสนาและอาชีพนั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับภาวะการเจริญพันธุ์และจากการศึกษาถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจพบว่า คู่สมรสที่มีรายได้ต่ำ (41-80 บาท/วัน) จะมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าคู่สมรสที่มีรายได้สูง สำหรับปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับความรู้ ทักษะคิดและการวางแผนครอบครัว พบว่า ผู้ที่เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัวจะมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำกว่าผู้ที่ไม่เห็นด้วย

ตอนที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิตและการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในประเทศไทย

ในการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่เหมาะสมสำหรับชาวอมก๋อยในสังคมพหุวัฒนธรรม จังหวัดพังงา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต มีเนื้อหา ดังนี้

1. ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต
2. แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต
3. หลักการของการศึกษาตลอดชีวิต
4. ระบบโครงสร้างของการศึกษาตลอดชีวิต
5. จุดมุ่งหมายของการศึกษาตลอดชีวิต
6. ยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต
7. การจัดการศึกษาตลอดชีวิตในประเทศไทย
8. ปัญหาการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในประเทศไทย
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต

ความหมายการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) เป็นแนวปฏิบัติที่มีมาตั้งแต่ มีสังคมมนุษย์อยู่คู่ขนานไปกับชีวิตมนุษย์เอง ตั้งแต่เกิดจนตาย เมื่อมนุษย์เริ่มลืมตาดูโลกก็เริ่มเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ทารกเมื่อหิว ร้อน หนาว ไม่สบาย ก็จะต้องเรียนรู้ที่จะสื่อสารให้กับแม่ได้ทราบและจะต้องเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวภายในบ้าน เป็นการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดในการดำเนินชีวิตไปแต่ละวันไม่มีระบบหรือระเบียบตายตัว ปรับเปลี่ยนไปตามความสนใจในแต่ละวัย ตั้งแต่เกิดจนตาย ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาตลอดชีวิตประกอบด้วย คำ 3 คำ คือ “Life” หรือ “ชีวิต” “Lifelong” หรือ “ช่วงชีวิตหรือตลอดชีวิต” “Education” หรือ “การศึกษา” เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้คนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้คนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 การศึกษาตลอดชีวิต หมายความว่า การศึกษาที่

เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สุนทร สุนันท์ชัย , 2537)

อาร์ เอช เดฟ (R.H. Dave อ้างถึงใน สุมาลี สังข์ศรี ,2532) นักการศึกษาอีกผู้หนึ่งให้ความหมายว่า “การศึกษาตลอดชีวิตเป็นแนวคิดที่พยายามมองการศึกษาในภาพรวมซึ่งได้รวมเอาการศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non – Formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) ให้มีการประสานสัมพันธ์ทั้งในด้านของความต้องการของเวลา (ชั่วชีวิตคน)และเนื้อหา (สาระที่คนต้องนำความรู้ไปใช้) ซึ่งการศึกษตลอดชีวิตต้องมีความยืดหยุ่นทางด้านเนื้อหา และเทคนิคการเรียนการสอน ซึ่งมีลักษณะคล้ายการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self – Directed Learning) การแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันและมีใจกว้างยอมรับว่า การเรียนรู้มีหลายรูปแบบและหลายวิธีการ”

วิจารณ์ พานิช (อ้างถึงใน สุนทร สุนันท์ชัย, 2532) กล่าวว่า “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลอันเป็นผลมาจากการได้รับความรู้หรือประสบการณ์จากการจัดการศึกษาหรือจากกิจกรรมในวิถีชีวิตที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ตั้งแต่เกิดจนตาย

สมคิด พรหมเมศรี (2543) ได้ให้ความหมายของการศึกษตลอดชีวิตว่า การศึกษตลอดชีวิตหมายถึง การจัดกระบวนการทางการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง มุ่งพัฒนาบุคคลให้สามารถพัฒนาตนเองและปรับตนเองให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม การเมืองและเศรษฐกิจโลก

“การศึกษตลอดชีวิต” หมายความว่า กระบวนการจัดการศึกษาที่ผสมผสานการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ทุกสถานการณ์ เวลา และสถานที่ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตตามความต้องการและตามความสนใจ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม สรุปได้ว่าการศึกษตลอดชีวิต หมายถึง การศึกษาที่มีความจำเป็นแก่บุคคลในช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่เฉพาะเพื่อบุคคลที่อยู่ในวัยเรียนเท่านั้น การศึกษากับชีวิตเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับการศึกษาหรือการเรียนรู้ผสมผสานกลมกลืนเข้ากับการดำเนินชีวิต นั่นคือ การผสมผสาน ระหว่างการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนามนุษย์อย่างต่อเนื่อง สร้างความรอบรู้ที่เหมาะสม สืบสานสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน สิ่งแวดล้อม ศาสนา เศรษฐกิจ การเมือง และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อน ให้มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์อย่างเพียงพอแก่การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสมทุกช่วงชีวิต

แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิตมีแนวความคิดหลัก สรุปได้ดังนี้ (สุมาลี สังข์ศรี, 2532)

1. การศึกษาตลอดชีวิต เป็นการจัดการศึกษาให้กับทุกคนตั้งแต่ก่อนวัยเรียน จากเด็กถึงวัยชรา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในช่วงต่าง ๆ ของชีวิต ทั้งนี้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง การปกครอง วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ทำให้มนุษย์ทุกคนต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อปรับตนเองให้ก้าวทันยุคกับกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นแนวโน้มการพัฒนาในโลกปัจจุบัน

2. กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการผสมผสานและเชื่อมโยงการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อนำผลการเรียนรู้นั้นไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม การจัดการเพื่อให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงต้องจัดหลักสูตร สื่อวิธีการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมและปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเข้าถึงการเรียนรู้ได้สะดวก และนำความรู้ที่ได้ไปใช้จริง

3. การศึกษาตลอดชีวิต ให้ความสำคัญกับผู้เรียนในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยเชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพ มีความสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ มีอิสรภาพที่จะเลือก เนื้อหา รูปแบบ วิธีการในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง

4. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีการสื่อสารและคมนาคม ทำให้การติดต่อสื่อสารตลอดจนการถ่ายทอดความรู้ในสังคมมนุษย์เป็นไปอย่างรวดเร็วกว้างขวาง ทั้งถึงและมีประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ ทำให้มนุษย์เข้าถึงความรู้อันมหาศาลได้โดยไม่มีขีดค้นพรมแดนแห่งความรู้ ทำให้การศึกษาตลอดชีวิตเป็นวงจรที่ไม่หยุดนิ่งและมีพลังต่อการเปลี่ยนแปลง

5. สังคมปัจจุบันและอนาคตใช้ความรู้เป็นพลังในการกระทำทางสังคม ระบบทุกระบบในสังคมย่อมใช้ความรู้เป็นพลังในการขับเคลื่อนระบบ ดังนั้น การศึกษาและการเรียนรู้จึงเป็นกลไกที่ระบบต่าง ๆ ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือ ดังนั้น ทุก ๆ ระบบทุกหน่วยงานจึงมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการศึกษตลอดชีวิตของทุกคนในสังคมตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และ สถาบันต่าง ๆ ในสังคม

สายสุรี จุติกุล (อ้างถึงในสุนทร สุนันท์ชัย, 2532) ได้กล่าวถึงแนวความคิดเรื่อง “การศึกษาตลอดชีวิต” ไว้ว่า “การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่ไม่มีรูปแบบตายตัว ทุกคน ทุกวัยสามารถเรียนรู้ได้ทั้งในระบบการศึกษานอกระบบ และตามอัธยาศัย และเรียนรู้กันได้ตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่มีการหยุดนิ่ง เป็นการเรียนรู้ตลอดเวลา และอย่างสม่ำเสมอ กระทำได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มนุษย์ที่ไม่ควรหยุดที่จะใฝ่รู้ ต้องอยากรู้อยากเห็นตลอดเวลาอย่าให้สิ้นไฟ ยิ่งรู้มากยิ่งมีข้อมูลมาก ก็ยังมีโอกาสในการตัดสินใจถูกต้องแม่นยำมากขึ้น” แนวความคิดใหม่ในการศึกษา จากเดิมเป็นแบบที่โรงเรียนป้อนความรู้ให้กับผู้เรียน ควรปรับเปลี่ยนมาเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและเรียนตามศักยภาพและความสนใจของตนเป็นหลัก และต้องเปลี่ยนจากการเรียนรู้ในโรงเรียนเป็นหลักไปเป็น การเรียนรู้จากแหล่งอื่น ๆ ประกอบด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการปรับปรุงสังคมไทยให้กลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพราะฉะนั้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงไม่ใช่การเรียนเพียงแต่จบด้านวิชาการในโรงเรียนแล้ว ผู้เรียนจะ

หยุดเรียนทันที หากแต่ต้องฝึกฝนให้เป็นผู้แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง จากทุก ๆ แหล่งที่อยู่รายล้อมตัวเรา การเรียนรู้ตลอดชีวิตส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นนอกสถานศึกษา การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนอกโรงเรียนมีมากมายและส่วนใหญ่มักเกิดในสิ่งแวดล้อมจากบุคคลแวดล้อมและธรรมชาติใกล้ตัว แต่เนื่องจากชีวิตของเรามีเวลาอยู่ในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยอย่างน้อยประมาณ 9 – 16 ปี ทำให้เรามุ่งเรียนเฉพาะในสิ่งที่โรงเรียนนำเสนอและทำให้เราเข้าใจไปว่า เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว การศึกษาก็สิ้นสุด ฉะนั้นสถานศึกษาจึงควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้ผู้เรียนเรียนรู้ตลอดเวลา ครูต้องย้ำบอกเสมอว่าเด็กต้องเรียนรู้จากสิ่งรอบตัวไปพร้อม ๆ กับตำรา อย่าหยุดนิ่ง สิ่งเหล่านี้ต้องการปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเด็ก นอกจากโรงเรียน ครอบครัวยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทรงคุณค่า และสามารถปลูกสร้างนิสัยอยากเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด ที่บ้านพ่อแม่ต้องส่งเสริมให้ลูกรักการอ่าน แต่ไม่ใช่ด้วยการขัดเขียนหนังสือให้อ่าน แต่เป็นเรื่องของการสร้างบรรยากาศการอ่านอย่างเป็นธรรมชาติ ด้วยการวางหนังสือไว้ทั่วทุกมุมบ้านแล้วค่อย ๆ ชี้ชวนให้เห็นว่าหนังสือเป็นสิ่งแวดล้อมของตัว เมื่อเด็กหยิบหนังสือมาอ่าน แม่จะอ่านไม่ออกไม่เป็นไร ครูไปก่อนก็ได้เด็กจะค่อย ๆ ซึมซับเป็นการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ และจะกลายเป็นนิสัยที่สร้างคุณค่าให้ตัวเองในระยะยาว รวมถึงการเรียนรู้จากเพื่อน ๆ จากผู้ใหญ่คนอื่น ๆ จากสื่อมวลชน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดต่าง ๆ เป็นต้น จะโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม

หลักการของการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิตประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ ดังนี้ (สุมาลี สังข์ศรี : 2532)

1. หลักการบูรณาการและความเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่องของการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ตลอดชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย
2. หลักความเสมอภาคของการศึกษา โดยส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย ได้มีโอกาสเลือกศึกษาหาความรู้ตามศักยภาพและความต้องการของตน การศึกษาควรเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคน
3. หลักการเรียนรู้แบบผู้เรียนสำคัญ โดยจัดเนื้อหาและกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับพื้นฐานและความสนใจของผู้เรียนของตนเองได้
4. หลักการศึกษาเพื่อชีวิต โดยเน้นการศึกษาที่บูรณาการ การเรียนรู้เข้ากับวิถีชีวิตของผู้เรียน และสภาพชุมชน สามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของตนเป็นการจัดการศึกษาที่กลมกลืนกับวิถีชีวิตของผู้เรียน
5. หลักการเรียนรู้เพื่อการคิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น โดยส่งเสริมกระบวนการวิเคราะห์ตัดสินใจ และแก้ปัญหาบนพื้นฐานของข้อมูลและเหตุผล
6. หลักการกระจายอำนาจ โดยให้ผู้เรียน ชุมชนและองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วม เน้นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้กับชุมชนท้องถิ่น

7. หลักการความยืดหยุ่นและความหลากหลาย เพื่อมุ่งให้การศึกษาที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการด้านความรู้ของประชาชนอย่างกว้างขวาง

ระบบและโครงสร้างของการศึกษาตลอดชีวิต

ระบบโครงสร้างการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาตลอดชีวิตเป็นระบบการศึกษาระบบหนึ่งซึ่งมีหน้าที่สำคัญ 2 ประการ คือ การสืบทอดวัฒนธรรมความเชื่อและความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งเพื่อการธำรงไว้ซึ่งเผ่าพันธุ์เชื้อชาติและการพัฒนาสังคมให้ก้าวต่อไป สังคมจัดระบบให้การศึกษาทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะสัมพันธ์สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์ที่มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

สายสุรี จุติกุล(อ้างถึงในสุนทร สุนันท์ชัย ,2532)รูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตประกอบด้วย 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งสอดคล้องกับ สุมาลี สังข์ศรี (2532) ซึ่งได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่องการศึกษาตลอดชีวิต ได้มีการจัดระบบและโครงสร้างของการศึกษา โดยมีการศึกษาเรียนรู้ 3 ระบบย่อยประกอบกันเป็นระบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตกล่าวคือ

1. การศึกษาในระบบ (Formal Education) เป็นการศึกษาที่มีระบบแบบแผน วัตถุประสงค์ หลักสูตร วิธีการจัดการ กระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลประเมินผลที่แน่นอนชัดเจน โดยมีจัดมุ่งหมายหลักที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณลักษณะที่พอเพียงและพร้อมที่จะทำหน้าที่ต่าง ๆ ในสังคมในอนาคต

2. การศึกษานอกระบบ (Non – Formal Education) เป็นการศึกษาที่จัดขึ้น โดยมีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาความรู้ ความสามารถของคนให้เป็นพลังในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศ จึงมีการออกแบบหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย วิธีการจัดการศึกษาจึงยืดหยุ่น ปรับให้เหมาะกับสภาพของผู้เรียน

3. การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) เป็นการจัดสภาพแวดล้อม สถานการณ์ ปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ โดยมีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ทั้งที่โดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เป็นการเรียนรู้จากครอบครัวชุมชน จากกระบวนการทางสังคม จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ

ในส่วนของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้นิยามคำว่า การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ไว้ในมาตรา 15 ดังนี้

1. การศึกษาในระบบเป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษาหลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัด และประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขความสำเร็จการศึกษาแน่นอน

2. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาของหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ผู้เรียนได้เรียนด้วยตนเองความความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคมสภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ ความเชื่อมโยงของรูปแบบการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ บุคคลใช้การศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ เป็นวิธีการให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จะสามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม จึงต้องผสมผสานการเรียนรู้จากการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ กล่าวคือ บุคคลเรียนรู้จากการศึกษาตามอัธยาศัยตั้งแต่เกิด โดยการเลี้ยงดูของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนกระบวนการจัดเกลาทางสังคม (Socialization) ในชุมชน ในที่ทำงาน ซึ่งจะรวมไปถึงการเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ และแหล่งการเรียนรู้ตามความสนใจ ศักยภาพ และโอกาสของแต่ละบุคคลด้วย การเรียนรู้ดังกล่าวจะเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นตั้งแต่เกิดจนตาย เมื่อบุคคลอายุเข้าสู่วัยเรียน สังคมจัดการศึกษาในระบบที่มีหลักสูตร สื่อ วิธีการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล ที่ชัดเจนแน่นอน เพื่อถ่ายทอดความรู้ ค่านิยม ทักษะ ที่เป็นพื้นฐานสำหรับการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมและการศึกษาต่อเนื่องสำหรับให้บุคคลสามารถเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น เพื่อการประกอบอาชีพ และทำหน้าที่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกเหนือจากการศึกษาแล้ว สังคมยังจัดให้บุคคลมีความรู้เรื่องราวต่าง ๆ ตามความต้องการของบุคคล ชุมชน หรือสถาบัน ซึ่งมีระบบของการจัดการตลอดจนหลักสูตร สื่อ และวิธีการวัดผลประเมินผล ที่จัดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ของการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน ซึ่งเป็นการศึกษานอกระบบ ที่จัดขึ้นเพื่อเสริมเติมชีวิตของบุคคลให้สมบูรณ์ เป้าหมายการศึกษา ตลอดชีวิต โดยมีระบบการศึกษามีความสัมพันธ์กับระบบอื่น ๆ ในสังคม ในฐานะที่เป็นกลไกในการพัฒนาคนให้เป็นปัจจัยของการพัฒนาประเทศ เพื่อให้สามารถอยู่ได้ในสนามการแข่งขันของประชาคมโลก ประเทศไทยก็จำเป็นต้องมีประชากรที่มีคุณภาพ มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศตามมาตรา 6 แห่ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนด ความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาว่า การจัดการศึกษาจะต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และ

เรียนรู้กับตนเองอย่างต่อเนื่อง การกำหนดเป้าหมายดังกล่าวเป็นพันธกิจร่วมกันของรูปแบบการศึกษา ทั้ง 3 รูปแบบ ในการกำหนดหลักสูตร กรอบเนื้อหา แนวการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคนไทยให้บรรลุถึงเป้าหมายดังกล่าวซึ่งสัมพันธ์กับการทำหน้าที่ของระบบอื่น ๆ ในสังคม จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

จุดมุ่งหมายของการศึกษาตลอดชีวิต

สายสุรี จุติกุล (อ้างถึงในสุนทร สุนันท์ชัย ,2532) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษาตลอดชีวิต คือ ต้องการให้บุคคล กลุ่มบุคคล ได้รับการศึกษาเพื่อความรู้ ทักษะ และเจตคติ คุณธรรม จริยธรรม อันจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ซึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้บุคคลได้พัฒนาคุณภาพเต็มศักยภาพ และสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข

สุมาลี สังข์ศรี (2532) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า เนื่องจากการศึกษาตลอดชีวิตเป็นภาพรวมและครอบคลุมการศึกษาทุกรูปแบบดั่งนั้น ความมุ่งหมายของการศึกษาทุกรูปแบบและแสดงถึงเจตจำนงของการจัดการศึกษาในองค์รวมด้วยเมื่อพิจารณาถึงประสบการณ์ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าแต่ละประเทศมีจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่สอดคล้องกันกล่าวคือ

1. มุ่งให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกสาขาอาชีพ ทุกฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยมีสิทธิและโอกาสที่เท่าเทียมกัน
2. เพื่อให้ประชาชนได้รับโอกาสทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการโดยศึกษาได้ตลอดเวลาทุกสถานที่
3. เพื่อให้หน่วยของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดและส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต
4. เพื่อให้ประชาชนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เหมาะสมกับสภาพการณ์และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติได้อย่างมีคุณค่า สำหรับประเทศไทยที่ได้ยึดการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับประชาชนเป็นหลัก ในการจัดการศึกษาของประเทศก็ได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาว่า ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตลอดชีวิตดังกล่าวจึงสอดคล้องกับบทสรุปของคณะกรรมการชาตินานาชาติว่าด้วย การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ที่กล่าวว่า

"การศึกษา คือ หัวใจของการพัฒนาทั้งในระดับปัจเจกชนและชุมชน ดังนั้น การศึกษาจึงมีภารกิจที่จะต้องพัฒนาความสามารถของคนทุกคนให้มีศักยภาพโดยไม่มีข้อกเว้น รวมทั้งต้องทำให้นุคคลทุกคนตระหนักถึงในศักยภาพของพลังสร้างสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งรวมการเข้ามารับผิดชอบในชีวิต

ของตนเองและไปให้ถึงเป้าหมายส่วนตัวที่วางเอาไว้"ความจำเป็นที่จะต้องจัดการศึกษาตลอดชีวิต จนถึงขณะนี้คงไม่มีปฏิเสธถึงความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกที่เข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการย้ำเน้นความสำคัญดังกล่าว" (สุมาลี สังข์ศรี ,2532)

ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาตลอดชีวิต

สุมาลี สังข์ศรี (2544) ได้วิเคราะห์ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศต่าง ๆ แล้วนำมาเสนอเป็นยุทธศาสตร์และแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยไว้ดังนี้

1. กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่ชัดเจนหรือออกกฎหมาย การศึกษาตลอดชีวิต
2. กำหนดองค์กรรับผิดชอบ
3. รณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการศึกษาตลอดชีวิต
4. ทบทวนการจัดการศึกษาทุกประเภทให้เอื้อต่อการศึกษาตลอดชีวิต
5. จัดทำเกณฑ์และแนวปฏิบัติสำหรับการเชื่อมโยงและเทียบโอนผลการเรียนรู้จากการศึกษาทุกรูปแบบ

6. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้
7. รณรงค์สร้างความร่วมมือจากทุกฝ่าย
8. จัดสร้างระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ
9. พัฒนानุเคราะห์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิต
10. หามาตรการในการจัดหา ระดมทุนและจัดสรรเงินทุน

สายสุรี จุติกุล (อ้างถึงใน สุนทร สุนันท์ชัย ,2532) วิธีการจัดการศึกษาตลอดชีวิตต้องใช้วิธีการจัดการศึกษาที่หลากหลายเกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์ โดยผู้จัดการศึกษาประกอบด้วยบุคคลและองค์กรทุกส่วนของสังคม ได้แก่ บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันทางสังคม

การจัดการศึกษาตลอดชีวิตในประเทศไทย

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2520 ได้กล่าวถึงการศึกษาตลอดชีวิตไว้ในส่วนของความมุ่งหมายของการศึกษาว่า "การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต" ก่อนประถมศึกษาถึงอุดมศึกษา เปลี่ยนจากการศึกษาผู้ใหญ่มาเป็นศึกษานอกโรงเรียน เป็นการจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้กับคนทุกช่วงอายุ โดยกำหนดไว้ในนโยบายการจัดการศึกษา ข้อ 14 รัฐพึงจัดและสนับสนุนการศึกษานอกโรงเรียนในลักษณะต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลได้รับการศึกษาตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

เพื่อประโยชน์แก่ผู้ที่ไม่มีโอกาสศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นอันดับแรก” และข้อ 18 การศึกษาตามนัยแห่งแผนการศึกษานี้ เป็นสิ่งที่จะต้องทำต่อกันเนื่องตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียนและการศึกษานอกโรงเรียน

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนต่อมาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ก็ได้กล่าวถึงการศึกษาตลอดชีวิตไว้ใน หมวดที่ 1 มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้
2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

หมวดที่ 2

สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา

มาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

หมวด 3

ระบบการศึกษา

มาตรา 15 การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1. การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน
2. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม
3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจาก บุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่นๆ

สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ จะเห็นได้ว่าประเทศไทยจัดการศึกษาตลอดชีวิตเริ่มมีบทบัญญัติมาตั้งแต่ช่วงแรก ๆ ในปัจจุบันได้จัดอย่างต่อเนื่องในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ (สุมาลี สังข์ศรี , 2532)

สภาพการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในประเทศไทยในปัจจุบัน

รูปแบบโครงสร้างระบบการบริหารการศึกษา มีหน่วยงานรับผิดชอบการจัดการศึกษากระจายอยู่ในหลายกระทรวงที่สำคัญ 1 กระทรวงหลัก คือ กระทรวงศึกษาธิการ

การจัดวางองค์กรและระบบการบริหารระดับชาติแต่ละกระทรวงมีบทบาทภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาตลอดชีวิต ดังนี้

สำนักนายกรัฐมนตรี

จัดกิจกรรมการศึกษาให้แก่เยาวชนและสตรี ในรูปแบบการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เสริมสร้างเอกลักษณ์ไทย การคุ้มครองผู้บริโภค การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

กระทรวงกลาโหม

จัดกิจกรรมการให้ความรู้วิชาสามัญและวิชาอาชีพให้แก่ทหารกองประจำการและครอบครัว ทหาร

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

จัดกิจกรรมพัฒนาฝีมือแรงงานอาชีพในชนบท ทดสอบฝีมือแรงงาน สงเคราะห์เด็กและเยาวชน ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ สงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง พัฒนาสงเคราะห์ชาวเขาเกษตรในที่สูง ส่งเสริมความปลอดภัยในการทำงาน พัฒนาพื้นที่เพื่อความมั่นคง

กระทรวงคมนาคม

จัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อความปลอดภัยในการจราจรยกระดับความรู้ของผู้ขับขี่รถเรือ

กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

จัดกิจกรรมให้การศึกษา เช่น ให้ความรู้การใช้สารพิษอย่างถูกต้อง ปลอดภัย ควบคุมมลพิษ ถ่ายทอดเทคโนโลยี วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม

กระทรวงพาณิชย์

จัดกิจกรรมให้การศึกษาเพื่อเพิ่มรายได้แก่ราษฎรในชนบท งานส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ

กระทรวงยุติธรรม

จัดกิจกรรมด้านวิชาชีพ งานศาลเยาวชนและครอบครัว ตลอดจนจัดกิจกรรมป้องกัน อาชญากรรม

กระทรวงการต่างประเทศ

จัดกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนให้โอกาสทางการศึกษาแก่คนไทยในต่างประเทศ

กระทรวงการคลัง

จัดกิจกรรมให้การศึกษาด้านการให้สินเชื่อแก่เกษตรกร สำหรับประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มผลผลิตและรายได้ ถ่ายทอดวิชาการเกษตรแผนใหม่ด้านการผลิต

มหาวิทยาลัย

จัดกิจกรรมให้บริการวิชาการทั้งด้านสามัญ และวิชาชีพแก่ชุมชน งานส่งเสริมคุณภาพชีวิตแก่ประชาชน

กระทรวงศึกษาธิการ

จัดการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน ส่งเสริมกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัยหรือการศึกษาที่ไม่เป็นทางการดังต่อไปนี้

กระทรวงศึกษาธิการกับงานการศึกษาตลอดชีวิต

งานที่เกี่ยวกับด้านการศึกษา

มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการ ดำเนินการและให้บริการทางการศึกษาสำหรับสาธารณชนตามแนวทางที่ปรากฏในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

งานที่เกี่ยวกับด้านการศาสนา

มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติ ส่งเสริมและอุปถัมภ์การดำเนินงานของเถรสมาคม คูแกลและช่วยจัดการศาสนสมบัติซึ่งเป็นสมบัติของพระพุทธศาสนาและให้การสนับสนุนศาสนาอื่น ๆ

งานเกี่ยวกับด้านวัฒนธรรม

มีหน้าที่เชิดชู รักษา และส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามของไทย บำรุงส่งเสริมศิลปวิทยาการอันเป็นสมบัติวัฒนธรรมของชาติตลอดจนการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยทั้งภายในและต่างประเทศ

การจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตของไทย

กิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตของไทยแบ่งการจัดการศึกษาแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. การจัดการศึกษาในระบบ
 2. การศึกษานอกระบบโรงเรียน
 3. การศึกษาตามอัธยาศัย
1. การจัดการศึกษาในระบบแบ่งเป็น 4 ระดับ
 - 1.1 การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

- 1.2 การศึกษาระดับประถมศึกษา
- 1.3 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา
- 1.4 การศึกษาระดับอุดมศึกษา
- 2. การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน
 - 2.1 การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนก่อนวัยเรียน
 - 2.2 จัดบริการการศึกษาแก่เด็กอายุ 2-6 ปี
 - 2.3 การพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - 2.4 การพัฒนาเด็กนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - 2.5 การพัฒนาเด็กของภาคเอกชน
 - 2.6 การจัดการศึกษาพื้นฐานขั้นอ่านออกเขียนได้
 - 2.6.1 การรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ
 - 2.6.2 การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ
 - 2.6.3 การส่งเสริมการใช้ภาษาไทยใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้
 - 2.6.4 การจัดการศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา
 - 2.7 การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับประถมศึกษา
 - 2.7.1 การเรียนรู้แบบชั้นเรียนในโรงเรียนผู้ใหญ่
 - 2.7.2 การเรียนแบบทางไกลที่มีครูประจำกลุ่ม
 - 2.7.3 การเรียนด้วยตนเองโดยการสอบเทียบความรู้
 - 2.8 การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 - 2.9 การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
 - 2.10 การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนระดับอุดมศึกษา
 - 2.10.1 การศึกษาระดับประกาศนียบัตร
 - 2.10.2 การศึกษานอกโรงเรียนระดับปริญญาตรี
 - 2.11 การจัดการศึกษานอกโรงเรียนด้านอาชีพ
 - 2.11.1 การจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพ (ปอ.)
 - 2.11.2 การฝึกอาชีพระยะสั้น
 - 2.12 กิจกรรมการจัดกลุ่มสนใจการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน
 - 2.12.1 การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนระดับประกาศนียบัตร
 - 2.12.2 กิจกรรมการส่งเสริมคุณภาพชีวิต
- 3.การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย
 - กิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัย

- 3.1 การเรียนรู้จากห้องสมุดต่าง ๆ
- 3.2 การเรียนรู้จากเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน
- 3.3 การเรียนรู้จากสื่อสารมวลชน
- 3.4 การเรียนรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน
- 3.5 การเรียนรู้จากสื่อพื้นบ้าน
- 3.6 การเรียนรู้จากครอบครัว

สรุป

การจัดการเรียนรู้ตามธรรมชาติของแต่ละบุคคล ซึ่งเรียกว่า การเรียนรู้ตามอัธยาศัย นั้น บุคคลแต่ละคนจะเริ่มต้นเรียนรู้จากสังคมใกล้ตัวไปสู่สังคมภายนอก นับตั้งแต่สถาบันครอบครัว สื่อมวลชน แหล่งชุมชน แหล่งนันทนาการ สถาบันการศึกษา หน่วยงานบริการของรัฐ องค์กรเอกชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ การเรียนรู้ตามอัธยาศัยนี้จะเกิดขึ้นตลอดไปจนสิ้นอายุขัยของคนๆ นั้น

อย่างไรก็ตาม สภาพที่แท้จริงของบุคคลตลอดชั่วอายุขัย บุคคลจะต้องได้รับการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบ ควบคู่ผสมผสานกันไป ในแต่ละช่วงวัยอาจจะได้รับการศึกษารูปแบบใดรูปแบบหนึ่งมากกว่า หรืออีกช่วงวัยหนึ่งก็อาจจะสะดวกหรือพร้อมที่จะรับการศึกษาพร้อม ๆ กันทั้ง 3 รูปแบบก็เป็นได้ ทั้งนี้ เพราะการศึกษาตลอดชีวิตของแต่ละคนขึ้นอยู่กับความพร้อมและโอกาสที่จะได้รับการส่งเสริมตลอดจนความบังเอิญประกอบกัน (สุมาลี สังข์ศรี, 2532)

ปัญหาของการศึกษาตลอดชีวิตในประเทศไทย

จากรายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทย โดย รศ.ดร.สุมาลี สังข์ศรี (2544) ได้กล่าวถึงปัญหาหลักการศึกษาดูตลอดชีวิตในไทยที่สำคัญ ดังนี้

1. โอกาสทางการศึกษายังไม่ทั่วถึง มีเพียงระดับประถมศึกษาเท่านั้นที่ค่อนข้างทั่วถึง ส่วนระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปยังไม่ทั่วถึง
2. การศึกษาที่เป็นอยู่ยังไม่เอื้อโอกาสแก่กลุ่มด้อยโอกาสเท่าที่ควร มีประชากรอีกมากที่มีข้อจำกัดด้านโอกาส และไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้
3. เนื้อหาหลักสูตรไม่เอื้อให้ผู้เรียนนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้เท่าที่ควร สิ่งที่เรียนไม่สัมพันธ์กับสภาพปัญหาที่ผู้เรียนเผชิญอยู่ในชีวิตจริง
4. การจัดการเรียนการสอนเป็นลักษณะครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้มากกว่าจะให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือเป็นผู้แสวงหาความรู้เอง
5. การศึกษายังเป็นระบบที่ไม่จบในตัวเอง แต่มุ่งให้ผู้เรียนเรียนต่อในระดับสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ
6. การศึกษานอกระบบยังมีข้อจำกัดในเรื่องปริมาณ แม้ว่าจะมีหน่วยงานต่าง ๆ หลายหน่วยงานร่วมกันจัด แต่ก็ยังมีประชากรบางกลุ่มขาดโอกาส

7. การศึกษานอกระบบโรงเรียนยังมีข้อจำกัดในเรื่องคุณภาพ กิจกรรมที่จัดบางครั้งไม่สนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง และขาดทักษะตามที่ตลาดต้องการ

8. การศึกษาตามอัธยาศัยยังไม่เอื้อต่อการศึกษาดลอดชีวิต เท่าที่มีอยู่ยังมีการส่งเสริมน้อยมาก ปลอ่ยให้กลุ่มเป้าหมายเรียนรู้ไปตามสภาพและโอกาส

9. การศึกษาทั้ง 3 ระบบยังไม่ประสานสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เพื่อให้เป็นไปใน แนวทางของการศึกษาดลอดชีวิต การถ่ายโอนผลการศึกษาระหว่างกันน้อยมาก

10. หน่วยงานผู้จัดการศึกษายังมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการศึกษาดลอดชีวิตไม่ชัดเจน เช่น การศึกษาในระบบโรงเรียนจะมุ่งเนื้อหาไปตามหลักสูตรและระดับชั้น ขาดการปลูกฝังให้แสวงหาความรู้เอง

11. ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาดลอดชีวิต โดยเข้าใจว่าการศึกษา คือ การเรียนในโรงเรียน

12. สังคมยังไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาดลอดชีวิตอย่างเต็มที่โดยเข้าใจว่าการศึกษา เป็นหน้าที่ของครูและโรงเรียนเท่านั้น

13. หน่วยงาน องค์กรเอกชน องค์กรท้องถิ่น ยังขาดการส่งเสริมเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่มีศักยภาพ ในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษา ตามอัธยาศัย

ปัญหาในการจัดการศึกษาดลอดชีวิต ตามที่ได้กล่าวมานี้ จะเห็นว่าเป็นปัญหาใหญ่ ที่เกิดขึ้นในระบบการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ทั้ง 13 ปัญหานั้น เกิดขึ้นทั้งในหน่วยงาน องค์กรของรัฐที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาดลอดชีวิตและเกิดขึ้นในระดับปัจเจกบุคคล ในการเข้าใจความหมายของการศึกษาในความหมายที่แคบดังที่ได้กล่าวมาแล้วและเกิดขึ้นในระดับครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งปัจจุบันในหน่วยงาน/องค์กรภาครัฐ กำลังมีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักการจัดการศึกษาดลอดชีวิต ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แต่ในส่วนของภาคประชาชนผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชนซึ่งเป็นระดับปัจเจกและระดับจุลภาคนั้น ยังขาดการกระตุ้นส่งเสริม หรือขาดองค์กรที่จะเข้าไปจัดการในเรื่องการศึกษาดลอดชีวิต โดยเฉพาะองค์กรหลัก 2 องค์กร ซึ่งเป็นองค์กร พื้นฐานของสังคม คือครอบครัวและชุมชนซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาดลอดชีวิต ยังขาดความรู้ความเข้าใจว่าการศึกษาดลอดชีวิตคืออะไร จะศึกษาดลอดชีวิตไปเพื่ออะไร ครอบครัวและชุมชนเป็นองค์กรทางสังคมที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายมากที่สุดและมีความผสมกลมกลืนอยู่กับวิถีชีวิตมากที่สุด หากครอบครัวและชุมชนมีบทบาทในการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนความรู้มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยให้หลากหลายจัดให้มีโอกาสในการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการของบุคคลได้มากที่สุด แต่โอกาสที่มีมากเหล่านี้ของครอบครัวและชุมชนก็ไม่ได้ถูกนำมาใช้ให้เกิดคุณค่าในการเรียนรู้ของบุคคลในครอบครัวและชุมชน ทั้งนี้เพราะมอบหมายหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้แก่โรงเรียนและสถานศึกษาเท่านั้น แม้ว่าในชุมชนจะมีหน่วยงานอื่น ๆ ที่เคยมีบทบาทในการให้การศึกษาในอดีต เช่น สถาบันศาสนา องค์กร ชุมชนต่าง ๆ หน่วยงานเหล่านี้

ก็ยังขาดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน ขาดการวางแผนในการให้การเรียนรู้ตลอดชีวิต สภาพเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่า ชุมชนของไทยยังไม่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต

เนื่องจากการศึกษาตลอดชีวิตยังไม่ค่อยมีผู้สนใจศึกษา ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาเฉพาะ การศึกษานอกระบบ ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอดังนี้

สมคิด พรหมเมศรี (2543) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาตลอดชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาล เมืองอุตรดิตถ์” ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการด้านการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชนพบว่า มีความต้องการศึกษาด้านสายสามัญ ต้องการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยการศึกษาด้วยตนเองและการอบรมหลักสูตรระยะสั้น (1-7 วัน) ในด้านช่างต่าง ๆ ส่วนการศึกษาตามอัธยาศัยมีความต้องการด้านรายการโทรทัศน์ วิทยุและอื่น ๆ คือ การศึกษาละครและการศึกษาด้วยตนเองตามลำดับ

2. จากการเปรียบเทียบความต้องการด้านการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชนพบว่า เพศชาย เพศหญิง และอายุระหว่าง 18-25 ปี 26-40 ปี 41-60 ปี และมากกว่า 60 ปี มีความต้องการการศึกษาตลอดชีวิตอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งในด้านสายสามัญ (ในและนอกระบบ) และการศึกษาตามอัธยาศัย

3. ทักษะที่ต้องการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชน พบว่า ส่วนใหญ่มีทักษะอยู่ในระดับดีและจากการเปรียบเทียบทักษะที่ต้องการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชนพบว่า เพศชาย เพศหญิงและอายุระหว่าง 18-25 ปี 26-40 ปี 41-60 ปี และมากกว่า 60 ปี มีทักษะที่ต้องการศึกษาตลอดชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

เบญจวรรณ วงษาดี (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาความต้องการกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต” ผลการศึกษาวินิจฉัยพบว่า ความต้องการกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากสูงไปต่ำคือ ด้านสังคมศาสนาและวัฒนธรรม ด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ ด้านเศรษฐกิจและรายได้ และด้านสิทธิประโยชน์กฎหมายที่ใช้ในชีวิตประจำวันและข่าวเหตุการณ์บ้านเมือง ผลการเปรียบเทียบความต้องการกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ อาชีพ ต่างกันมีความต้องการกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตไม่แตกต่างกัน

ณัฐริดา จันทรมณี (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “ การนำเสนอแนวทางการจัดการกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับชาวอุรุกรลาไวย์” ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์สภาพและปัญหาในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับชาวอุรุกรลาไวย์ โดยภาพรวม ทั้งในจังหวัดภูเก็ต จังหวัดกระบี่ และจังหวัดสตูลนั้น ไม่มีการจัดการศึกษา

นอกระบบให้กับชาวอุรุกรลาไว้อยู่ โดยเฉพาะเนื่องมาจากโครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีโครงสร้างการบริหารแบบกระจายอำนาจตามพื้นที่ คือ มีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของแต่ละจังหวัด และในแต่ละ จังหวัด มีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของแต่ละอำเภอรับผิดชอบ และบริหารงานในอำเภอนั้น ๆ และในแต่ละสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยของแต่ละอำเภอ มีครูประจำศูนย์การเรียนชุมชนแต่ละตำบล ปฏิบัติและรับผิดชอบพื้นที่ ในแต่ละตำบล

ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดกระบี่มีชาวอุรุกรลาไว้อยู่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น หรืออายุ ประมาณ 17-20 ปี เข้ามาเรียนกับศูนย์การเรียนชุมชน แต่ก็มีจำนวนน้อยมาก โดยหลักสูตรที่เรียน คือ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เหตุผลใน การเข้าเรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียนในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานคือ ต้องการได้วุฒิทางการ ศึกษา เพื่อใช้ในการสมัครงาน หรือ เพิ่มค่าจ้าง แรงงาน ทั้งนี้สืบเนื่องจากสภาพพื้นที่ของจังหวัดและ จังหวัดกระบี่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ทำให้คนในพื้นที่ ส่วนใหญ่มีอาชีพอยู่ในภาคบริการทั้งในและนอกชุมชน และปัญหาที่พบคือนักศึกษาทำงานไปด้วยและ เรียนไปด้วย บางครั้งทำให้ก็ไม่สามารถเรียนได้อย่างต่อเนื่อง ส่วนในพื้นที่จังหวัดสตูลนั้น พบว่า ที่ผ่านมามีนักเรียนที่เป็นชาวอุรุกรลาไว้อยู่เข้ามาเรียนการศึกษานอกระบบ เนื่องจากในจังหวัดสตูล มีชาวอุรุกรลาไว้อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่ 7 บ้านอาดัง-ราวี-หลิเป๊ะ ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล ซึ่งเป็นพื้นที่อยู่ห่างไกล การเดินทางไม่สะดวก แต่มีจัดการศึกษานอกระบบในรูปแบบของการศึกษา ทางไกลให้กับผู้ที่อยู่ในอาศัยในอยู่บนเกาะห่างไกล โดยการให้ผู้เรียนนำหนังสือเรียน ไปศึกษาด้วย ตนเองและมีการพบกลุ่มเพียงเดือนละ 1 ครั้ง

ในด้านผู้สอนพบว่าทั้งในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตและจังหวัดกระบี่ ผู้สอนเข้าใจวิถีชีวิตของ ชาวอุรุกรลาไว้อยู่ และลักษณะของผู้เรียนที่เป็นชาวอุรุกรลาไว้อยู่และถึงแม้ว่าผู้สอนถึงแม้ว่าผู้สอนไม่เข้าใจ ภาษาอุรุกรลาไว้อยู่ แต่ไม่มีปัญหาในการสื่อสารกับผู้เรียนที่เป็นชาวอุรุกรลาไว้อยู่ เนื่องจากในการเรียน การสอนใช้ภาษาไทยกลางทั้งหมดและไม่พบปัญหาใดเกี่ยวกับผู้สอนในทั้งสองพื้นที่

ในด้านเนื้อหาหลักสูตร พบว่า ทั้งในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตและจังหวัดกระบี่ไม่มีการจัดหลักสูตร เนื้อหาให้กับชาวชาวอุรุกรลาไว้อยู่ โดยเฉพาะ หลักสูตรที่มีนักศึกษาชาวอุรุกรลาไว้อยู่เข้ามาเรียนคือ หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และในจังหวัดภูเก็ต พบว่าสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีหลักสูตรการฝึกทักษะอาชีพ ให้กับชาวอุรุกรลาไว้อยู่ในชุมชน แต่ในจังหวัดกระบี่ไม่มีการจัดหลักสูตรดังกล่าวในด้านกิจกรรมการ เรียนการสอน สืบเนื่องจากเนื้อหาหลักสูตรที่ชาวอุรุกรลาไว้อยู่เข้ามาเรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการพบกลุ่มสัปดาห์ละ 1-2 วัน สอนแบบบรรยาย

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามลักษณะของเนื้อหาวิชา คือ สอนแบบบรรยายเน้นผู้สำคัญสลับการจัดกิจกรรมในวิชาทั่วไปผู้เรียนจะต้องเรียนคอมพิวเตอร์ไม่น้อยกว่า 50 ชั่วโมง และ ต้องปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) ไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง จึงจะจบแต่ละหลักสูตร สำหรับการฝึกทักษะอาชีพนั้น ผู้สอนซึ่งเป็นวิทยากรจากภายนอกจะสอน โดยการสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง ปัญหาที่พบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคือ นักศึกษามักจะมาเรียนไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากต้องประกอบอาชีพ และสถานที่จัดการฝึกอาชีพนั้นพบข้อจำกัดของสถานที่ในการจัดกิจกรรม

ในด้านสื่อการสอน ด้านการใช้สื่อการสอนสำหรับนักศึกษาชาวอุรุกรลาไว้นั้นไม่แตกต่างจากการใช้สื่อการสอนสำหรับนักศึกษาทั่วไปซึ่งขึ้นอยู่กับเนื้อหาวิชา สื่อการสอนที่ใช้ คือหนังสือเรียน เอกสารประกอบการสอนและใบงานที่ครูจัดทำขึ้น

ในด้านการวัดและประเมินผล นักศึกษาชาวอุรุกรลาไว้นั้นไม่แตกต่างจากการวัดและประเมินผลนักศึกษาทั่วไป การเก็บคะแนนการเข้าพบกลุ่ม การเก็บคะแนนจากรายงาน และงานที่ได้รับมอบหมาย และการสอบเมื่อจบภาคเรียน ประกอบกับการวัดความพึงพอใจของนักศึกษาหลังจากเรียนจบแล้ว สำหรับการวัดและประเมินผลการศึกษาที่นักศึกษานั้นผู้สอนพิจารณาจากผลงานที่ทำ และมีการติดตามการทำอาชีพนั่น ๆ ต่อ

2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการการศึกษานอกระบบ โรงเรียนของชาวอุรุกรลาไว้อิงภาพรวมความต้องการการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของชาวอุรุกรลาไว้อัย

ลักษณะของผู้สอนที่ชาวอุรุกรลาไว้อต้องการมากที่สุดคือผู้สอนยอมรับในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รองลงมาคือ ผู้สอนถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย และผู้สอนเป็นผู้มองโลกในแง่ดี

ชาวอุรุกรลาไว้อมีความต้องการนอกระบบโรงเรียนของชาวอุรุกรลาไว้อด้านหลักสูตรเนื้อหา ดังนี้ เนื้อหาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมมีความต้องการในระดับมาก โดยเนื้อหาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ชาวอุรุกรลาไว้อต้องการมากที่สุดคือ การฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสาร รองลงมาคือ การฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทย เพื่อการติดต่อสื่อสารและหลักสูตรสายสามัญระดับม.ปลาย

เนื้อหาหลักสูตรการฝึกทักษะอาชีพ โดยรวมมีความต้องการในระดับมาก โดยเนื้อหาหลักสูตรการฝึกทักษะอาชีพที่ชาวอุรุกรลาไว้อต้องการมากที่สุดคือการฝึกอบรบการค้าขายอย่างปลอดภัย รองลงมาคือ การฝึกอบรบภาษาต่างประเทศและมัคคุเทศก์ และ งานที่เกี่ยวกับศิลปะการแสดงพื้นบ้าน

เนื้อหาหลักสูตรสุขอนามัย โดยรวมมีความต้องการในระดับมาก โดยเนื้อหาหลักสูตรสุขอนามัยที่ชาวอุรุกรลาไว้อต้องการมากที่สุดคือ การวางแผนครอบครัวและการคุมกำเนิด รองลงมาคือ การป้องกันโรค เช่น โรคมาลาเรีย, โรคเอดส์, และโรคติดต่ออื่น ๆ และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

เนื้อหาหลักสูตรการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ โดยรวมมีความต้องการในระดับมาก โดยเนื้อหาหลักสูตรการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ที่ชาวอุรุกรลาไว้อต้องการมากที่สุดคือ ผลกระทบจากภาวะโลกร้อน รองลงมาคือ การคัดแยกและกำจัดขยะจากครัวเรือน

เนื้อหาหลักสูตรเศรษฐกิจและสังคม โดยรวมมีความต้องการในระดับมาก โดยเนื้อหาหลักสูตรเศรษฐกิจและสังคมที่ชาวอุรูกลาไว์ต้องการมากที่สุดคือ ความรู้ด้านการหาแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ รองลงมาคือ ความรู้เกี่ยวกับการรวมกลุ่มและจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ และเทคนิควิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจในครัวเรือน

เนื้อหาหลักสูตรสังคม โดยรวมมีความต้องการในระดับมาก โดยเนื้อหาหลักสูตรสังคมที่ชาวอุรูกลาไว์ต้องการมากที่สุดคือ ความรู้เรื่องการถือครองกรรมสิทธิ์ รองลงมาคือ ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน และความรู้ด้านสิทธิ และเสรีภาพในการเป็นพลเมืองของประเทศ

กิจกรรมการเรียนการสอนที่ชาวอุรูกลาไว์ต้องการมากที่สุดคือ กิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน รองลงมาคือกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียน ได้พัฒนาการคิดอย่างมีระบบ และกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียน ได้ฝึกปฏิบัติจริง

ลักษณะของสื่อการสอนที่ชาวอุรูกลาไว์ต้องการมากที่สุดคือ มีการใช้สื่อในท้องถิ่นมาใช้ประกอบการเรียนการสอน รองลงมาคือสื่อที่เป็นของจริงและสื่อการสอนมีความหลากหลายสอดคล้องกับเรื่องที่เรียน

ลักษณะการวัดและประเมินผลที่ชาวอุรูกลาไว์ต้องการมากที่สุดคือ ต้องการทราบผลการประเมินเพื่อทราบความก้าวหน้าในการเรียนของตน รองลงมาคือ ต้องการทราบวัตถุประสงค์ของการวัดและประเมินผล และต้องการทราบผลการประเมินเพื่อปรับปรุงตนเอง

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับชาวอุรูกลาไว์

มีความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับชาวอุรูกลาไว์ 4 ประเด็นคือ

1. ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้มีสถานที่จัดการจัดการเรียนสอนในชุมชนชาวอุรูกลาไว์ หรือต้องการให้มีสถานที่จัดการเรียนการสอนอยู่ใกล้ชุมชนชาวอุรูกลาไว์และในกรณีที่อยู่ในชุมชนชาวอุรูกลาไว์มีศูนย์การเรียนชุมชนอยู่แล้วผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้มีการจัดการเรียนการสอนในศูนย์การเรียนที่มีอยู่ เพื่อความสะดวกในการเดินทางและเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีความสม่ำเสมอ

2. ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้มีการจัดการฝึกอบรมภาษาอังกฤษ การฝึกทักษะอาชีพและเนื้อหาที่เกี่ยวกับท้องถิ่นและชุมชนชาวอุรูกลาไว์ มากที่สุด รองลงมาคือ ต้องการให้มีการฝึกอบรมคอมพิวเตอร์และเนื้อหาที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน

3. ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้มีการให้ข้อมูลกับชาวอุรูกลาไว์เกี่ยวกับแนวทางในการเข้าเรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียน

4. ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้ผู้สอนสอนออกมาจากใจจริง ถ่ายทอดได้ดี เข้าใจผู้เรียน ให้ความเป็นกันเองมีความตั้งใจในการสอน จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีเหตุผล มองโลกในแง่ดี

แนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนสำหรับชาวอุรูกลาไว

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อหาแนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนสำหรับชาวอุรูกลาไว ในด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการสอนและด้านการวัดและประเมินผล สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านผู้สอน

ในการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนสำหรับชาวอุรูกลาไวนั้น ผู้สอนควรเป็นคนในพื้นที่หรือเป็นชาวอุรูกลาไว เพราะคนในพื้นที่หรือชาวอุรูกลาไวย่อมเข้าใจสภาพชุมชนและสังคมของชาวอุรูกลาไวได้ดีกว่าคนจากภายนอก และนอกจากนี้หากผู้สอนเป็นคนในพื้นที่หรือคนในชุมชน ก็จะทำให้เกิดความสะดวกในการทำงาน สามารถประสานงานกับชุมชนได้ดีกว่า ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถกำหนดคุณลักษณะของผู้สอนได้โดยตรง แต่หากผู้สอนของเป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ก็มีช่องทางในการรับผู้สอนกฎระเบียบตรงนี้เอื้อต่อการรับคนในพื้นที่ หรือการรับเป็นกรณีเฉพาะหรือการให้คัดเลือกเข้ามาทำหน้าที่ครูอาสาในพื้นที่ และเมื่อได้ผู้ที่ผ่านการคัดเลือกเข้ามาเป็นครูประจำศูนย์การเรียนหรือครูอาสาในพื้นที่แล้ว เพื่อให้การทำหน้าที่สอนและทำงานประสานกับชุมชนไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นสำหรับการสอนและการทำงานร่วมกับชุมชนและเป้าหมายเฉพาะกลุ่มนี้

ด้านเนื้อหาหลักสูตร

สำหรับหลักสูตรสายสามัญ ต้องปรับเนื้อหาแกนกลางที่มีอยู่แล้วให้สอดคล้องและเหมาะสมกับการดำรงชีวิตของชาวอุรูกลาไวในปัจจุบันที่ได้ผสมกลมกลืนกับชาวไทยทั่วไป และปรับเปลี่ยนจากวิถีชาวประมงมาอยู่ในภาคบริการและการท่องเที่ยว อีกทั้งต้องเน้นการให้ความรู้ที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมและสังคมในปัจจุบันอีกด้วย สำหรับหลักสูตรการฝึกทักษะอาชีพนั้นหลักสูตรระยะสั้น และเน้นการรวมกลุ่ม และความต้องการที่มาจากชาวบ้านจริง ๆ โดยต้องมีการสำรวจความต้องการก่อน และหากเป็นไปได้ควรดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรเหล่านั้นให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่น

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนควรปรับให้เข้ากับวิถีชีวิต สภาพ ปัญหา และความ ต้องการของชาวอุรูกลาไว หากมีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่และการเดินทาง ก็ต้องปรับวิธีการเรียนการสอนให้สามารถยืดหยุ่นได้ตามข้อจำกัดดังกล่าว โดยผู้สอนและผู้เรียนที่เป็นชาวอุรูกลาไวต้องมีการหารือทำความเข้าใจถึงรูปแบบของกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นความสะดวกและสอดคล้องกับการดำรงชีวิตในปัจจุบันของผู้เรียนที่เป็นชาวอุรูกลาไว โดยกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับ การศึกษาขั้นพื้นฐานควรให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชน และพัฒนาสังคมไปด้วย และให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังทักษะการวางแผนไปด้วยเนื่องจากทักษะการวางแผนเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน โดยกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชน และพัฒนา

สังคมไปพร้อม ๆ กับการได้รับการปลูกฝังทักษะการวางแผนคือ การเรียนการสอนโดยโครงการ ซึ่งผู้เรียนจะต้องเป็นผู้วางแผนการดำเนินโครงการเองทั้งหมด ส่วนการทำโครงการนั้นจะมีการบูรณาการเนื้อหาสาระของแต่ละวิชาเข้ากันหรือไม่นั้นก็ต้องพิจารณาตามสภาพและลักษณะของวิชานั้น ๆ

ด้านสื่อการสอน

ต้องใช้ประโยชน์จากสื่อการเรียนการสอนที่ กศน. มีอยู่แล้วอย่างเพียงพอทั้ง สื่อที่เป็นเอกสารและหนังสือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์เช่นวีซีดีฝึกทำอาชีพ มาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ คือหาแนวทางหรือปรับเปลี่ยนวิธีการเข้าถึงศูนย์การเรียนรู้ชุมชนซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมสื่อเหล่านี้ เพื่อทำให้ชาวอุรุกลาไว้อย่างเข้าถึงสื่อเหล่านี้ได้ง่ายมากขึ้น เช่น การปรับเปลี่ยนหน้าที่ของศูนย์การเรียนรู้ให้มีความหลากหลายมากขึ้น นอกเหนือจากการเป็นสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากนี้ ยังต้องมีการตั้งทรัพยากรในห้องให้เป็นที่ประโยชน์มากที่สุด โดยนำสิ่งที่ท้องถิ่นมีอยู่มาประยุกต์ให้เป็นสื่อการเรียนการสอน โดยพิจารณาความเหมาะสมจากเนื้อหาวิชา

ด้านการวัดและประเมินผล

ควรยึดหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลตามหลักสูตรแต่ต้องให้ความสำคัญกับสภาพความเป็นจริงและวิถีชีวิตของชาวอุรุกลาไว้อย่างมากที่สุด โดยการปรับวิธีการในการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุดและเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาประเมิน

การนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนสำหรับชาวอุรุกลาไว้อย่าง

ด้านผู้สอน

ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนสำหรับชาวอุรุกลาไว้อย่าง ผู้สอนควรเป็นชาวอุรุกลาไว้อยู่หรือเป็นคนในพื้นที่ ผู้สอนควรทำความเข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชาวอุรุกลาไว้อย่าง ทั้งสภาพในอดีตและสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน รวมถึงต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนชาวอุรุกลาไว้อย่างโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชาวอุรุกลาไว้อย่าง ผู้สอนควรเข้าใจความแตกต่างทางชาติพันธุ์และไม่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างผู้เรียนที่เป็นชาวไทยทั่วไปกับชาวอุรุกลาไว้อย่าง โดยต้องยอมรับและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน ผู้สอนควรศึกษาและทำความเข้าใจลักษณะนิสัยเฉพาะของชาวอุรุกลาไว้อย่างและหาวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนที่เป็นชาวอุรุกลาไว้อย่างเข้าใจง่าย นอกจากนี้ผู้สอนควรเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานกับชาวอุรุกลาไว้อย่าง รวมทั้งควรเป็นผู้มองโลกในแง่ดี สำหรับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนสำหรับชาวอุรุกลาไว้อย่างในจังหวัดภูเก็ตนั้น นอกเหนือจากลักษณะของผู้สอนที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้สอนควรให้ความเป็นกันเองกับผู้เรียน โดยการทำความรู้จักกับผู้เรียนเป็นการส่วนตัว ติดต่อผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ สอบถามทุกข์สุข และให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาทั้งเรื่องเรียนและการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และสำหรับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนสำหรับชาวอุรุกลาไว้อย่างในจังหวัดกระบี่นั้น นอกเหนือจากลักษณะของผู้สอนที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้สอนควรมีความรู้

และความชำนาญในเรื่องที่สอน โดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ควรศึกษาและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ที่มีความชำนาญในด้านต่างๆ ในพื้นที่เพื่อความสะดวกในการติดต่อ ประสานให้ผู้มีความชำนาญนั้น ๆ นั้นเข้าไปเป็นวิทยากรในการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้กับชาวอุรุกรลาไว้อย่าง
ด้านเนื้อหาหลักสูตร

ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบให้กับชาวอุรุกรลาไว้อย่างสำหรับหลักสูตรสายสามัญ ต้องอยู่ สอดคล้องและเหมาะสมกับการดำรงชีวิตของชาวอุรุกรลาไว้อย่างในปัจจุบันที่ได้ผสมกลมกลืนกับชาวไทย ทั่วไป โดยเนื้อหาหลักสูตรที่ควรจัดให้แก่วชาวอุรุกรลาไว้อย่างในแต่ละจังหวัดมีดังนี้

เนื้อหาหลักสูตรที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและ/หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่ เกี่ยวข้องควรจัดหรือควรประสานงานให้เกิดการจัดให้กับชาวอุรุกรลาไว้อย่างในจังหวัดภูเก็ต ได้แก่ การฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสาร หลักสูตรสายสามัญระดับ ม.ปลาย การฝึกอบรมการดำเนิน อย่างเป็นพลอดภัย งานที่เกี่ยวกับศิลปะการแสดงพื้นบ้าน การฝึกอบรมทักษะการทำอาหารและขนม การวางแผนครอบครัวและการคุมกำเนิด การป้องกันโรค เช่น โรคเอดส์ และโรคติดต่ออื่นๆ การดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ผลกระทบจากภาวะ โลกร้อน การคัดแยกและกำจัดขยะจากครัวเรือน ความรู้ ด้านการหาแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ ความรู้เกี่ยวกับการรวมกลุ่มและจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ เทคนิคและวิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจในครัวเรือน ความรู้เรื่องการถือครองกรรมสิทธิ์ ความรู้ด้านสิทธิ มนุษยชน ความรู้ด้านสิทธิและเสรีภาพในการเป็นพลเมืองของประเทศ

เนื้อหาหลักสูตรที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและ/หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่ เกี่ยวข้องควรจัดหรือควรประสานงานให้เกิดการจัดให้กับชาวอุรุกรลาไว้อย่างในจังหวัดกระบี่ ได้แก่ การฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสาร การฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทยเพื่อการติดต่อสื่อสาร หลักสูตรสายสามัญระดับ ม.ต้นการฝึกอบรมการดำเนินอย่างเป็นพลอดภัย การฝึกอบรมภาษาต่างประเทศ และมีทัศนคติ งานที่เกี่ยวกับศิลปะการแสดงพื้นบ้านการวางแผนครอบครัวและการคุมกำเนิด การป้องกันโรค เช่น โรคเอดส์ และโรคติดต่ออื่นๆ การรับประทานอาหารที่ถูกสุขอนามัย ผลกระทบจากภาวะ โลกร้อน การคัดแยกและกำจัดขยะจากครัวเรือนความรู้ด้านการหาแหล่งเงินทุน ในการประกอบอาชีพ เทคนิคและวิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจในครัวเรือน ความรู้เกี่ยวกับการรวมกลุ่ม และจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ความรู้เรื่องการถือครองกรรมสิทธิ์ความรู้เรื่องการเสียภาษี ความรู้ด้านสิทธิ และเสรีภาพในการเป็นพลเมืองของประเทศ

เนื้อหาหลักสูตรที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและ/หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่ เกี่ยวข้องควรจัดหรือควรประสานงานให้เกิดการจัดให้กับชาวอุรุกรลาไว้อย่างในจังหวัดสตูล ได้แก่ การฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสาร การฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทย เพื่อการติดต่อสื่อสาร หลักสูตรสายสามัญระดับม.ปลาย การฝึกอบรมการดำเนินอย่างเป็นพลอดภัย การฝึกอบรมภาษาต่างประเทศ และมีทัศนคติ งานที่เกี่ยวกับศิลปะการแสดงพื้นบ้าน การป้องกันโรค เช่น โรคเอดส์ และโรคติดต่ออื่น ๆ การวางแผนครอบครัวและการคุมกำเนิด การดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง และ

การประชุมพยาบาลเบื้องต้น ผลกระทบจากภาวะ โลกร้อน การคัดแยกและกำจัดขยะจากครัวเรือนความรู้ด้านการหาแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ ความรู้เกี่ยวกับการรวมกลุ่มและจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ เทคนิคและวิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจในครัวเรือน ความรู้เรื่องการถือครองกรรมสิทธิ์ ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน ความรู้ด้านสิทธิ และเสรีภาพในการเป็นพลเมืองของประเทศ

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระบบ โรงเรียนสำหรับชาวอุรูกลาไว้อยู่ ลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนควรปรับให้เข้ากับวิถีชีวิต สภาพ ปัญหา และความต้องการของชาวอุรูกลาไว้อยู่ โดยผู้สอนและผู้เรียนที่เป็นชาวอุรูกลาไว้อยู่ต้องมีการหารือ ทำความตกลง ถึงรูปแบบของกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นความสะดวกและสอดคล้องกับการดำรงชีวิตในปัจจุบันของผู้เรียนที่เป็นชาวอุรูกลาไว้อยู่โดยกิจกรรมการเรียนการสอนที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและ/หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องควรจัดหรือควรประสานงานให้เกิดการจัดให้กับชาวอุรูกลาไว้อยู่ควรมีทั้งรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายและสอดคล้องกับเนื้อหาที่จัด ลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ควรจัดให้กับชาวอุรูกลาไว้อยู่ ควรเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน โดยการให้โอกาสผู้เรียนแต่ละคนได้นำความรู้และประสบการณ์ของตนเองที่มีอยู่มาใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง และต้องเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง นอกจากนี้ลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและ/หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องควรจัดหรือควรประสานงานให้เกิดการจัดให้กับชาวอุรูกลาไว้อยู่ในจังหวัดภูเก็ต ควรเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการวางแผนและทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ โดยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้สอนต้องใช้กิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้วางแผนและคิดอย่างเป็นระบบไว้ หรือจะต้องสอดแทรกเทคนิคเหล่านี้ไว้ในกิจกรรมที่จัดขึ้น ส่วนในจังหวัดสตูลนั้น ที่ตั้งของชุมชนชาวอุรูกลาไว้อยู่ตั้งอยู่ห่างไกล การคมนาคมไม่สะดวก ทำให้การปฏิบัติงานของครูเป็นไปได้ยากลำบาก สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยควรพิจารณางบประมาณในการดำเนินกิจกรรมการศึกษานอกระบบในพื้นที่ที่มีความยากลำบากดังกล่าวตามสภาพจริงเป็นกรณีๆ ไป เพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถเกิดขึ้นได้จริง และผู้สอน/หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจะจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบให้กับชาวอุรูกลาไว้อยู่ในจังหวัดสตูลต้องปรับวิธีการเรียนการสอนให้สามารถยืดหยุ่นได้ตามข้อจำกัดดังกล่าว ส่วนกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเนื้อหาหลักสูตรอื่นๆ ควรเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง

ด้านสื่อการสอน

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนและ/หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องที่จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบให้กับชาวอุรูกลาไว้อยู่ ควรมีเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการเรียนรู้ในชุมชน เช่น ข้อมูลบุคคลสำคัญของชุมชนที่สามารถถ่ายทอดความรู้ในด้านต่างๆ จัดทำแผนที่ชุมชน

เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน โดยต้องดึงทรัพยากรในท้องถิ่นเหล่านี้มาประยุกต์ให้ เป็นสื่อการเรียนการสอน และใช้ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด โดยพิจารณาความเหมาะสมจากเนื้อหาวิชา และในการจัดการเรียนการสอนนั้นสื่อที่ใช้ควรเป็นของจริง มีความหลากหลาย สอดคล้องกับเรื่อง ที่เรียน ส่วนในจังหวัดภูเก็ตควหาแนวทางหรือปรับเปลี่ยนวิธีการเข้าถึงศูนย์การเรียนรู้ชุมชนซึ่งเป็น แหล่งรวบรวมสื่อ ที่มีอยู่แล้วอย่างเพียงพอทั้ง สื่อที่เป็นเอกสารและหนังสือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วีซีดี ฝึกทำอาชีพ มาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ เพื่อให้ชาวภูเก็ตเข้าถึงสื่อเหล่านี้ได้ง่ายมากขึ้น เช่น การปรับเปลี่ยนหน้าที่ของศูนย์การเรียนรู้ให้มีความหลากหลายมากขึ้น นอกเหนือจากการ เป็นสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่วนในจังหวัดสตูลนั้น สำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกกระบบโรงเรียนและ/หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดควรมีจัดเตรียมสื่อสื่อการสอน มีจำนวนที่เพียงพอกับผู้เรียน

ด้านการวัดและประเมินผล

ในด้านการวัดและประเมินผลนั้น ควรยึดหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลตามหลักสูตร แต่ต้องให้ความสำคัญกับสภาพความเป็นจริงและวิถีชีวิตของชาวภูเก็ตให้มากที่สุด โดยการปรับ วิธีการในการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด และเน้นการมีส่วนร่วมของ ชุมชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาประเมิน เช่น การให้นายจ้างของผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมใน การประเมินผล ซึ่งในการประเมินผู้เรียนนั้น ควรมีการแจ้งวัตถุประสงค์ของการวัดและประเมินผล ให้ผู้เรียนทราบ ควรมีการทำความเข้าใจกับผู้เรียนว่าการวัดประเมินในแต่ละครั้งนั้นเป็นการวัดและ ประเมินเพื่ออะไร มีวิธีการวัดอย่างไรและมีเกณฑ์ในการประเมินผลอย่างไร โดยการวัดและประเมินผล ควรเป็นไปเพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบถึงความก้าวหน้าในการเรียนของตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจ ในการเรียน และเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำผลการประเมินไปปรับปรุงตนเองเพื่อให้ตนเองวางแผน ในการเรียนได้อย่างเหมาะสม และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้ด้านการวัดและ ประเมินผลผู้เรียนที่เป็นชาวภูเก็ตในจังหวัดกระบี่นั้น ควรมีการพิจารณาถึงสภาพความเป็นจริง ของผู้เรียน สภาพความเป็นจริงทางเศรษฐกิจและสังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพื่อให้การ ประเมินผลสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงดังกล่าวมากที่สุด